

Päivi Merikukka

”KAIKKENSA NE ON TEHNY, ET ON OPPINU” -
Nuorten kokemuksia oppimisesta työpajoilla

Sosiaalialan koulutusohjelma
2015

”KAIKKENSÄ NE ON TEHNY, ET ON OPPINU” - Nuorten kokemuksia oppimisesta työpajoilla

Merikukka, Päivi
Satakunnan ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan koulutusohjelma
Toukokuu 2015
Ohjaaja: Rajaniemi, Kari
Sivumäärä: 64
Liitteitä: 2

Asiasanat: nuoret, oppiminen, oppimisympäristö, työpaja, työpajatoiminta

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää nuorten kokemuksia oppimisesta työpajaympäristössä Salon kaupungin nuorten työpajatoiminnassa. Opinnäytetyössä tutkittiin pajatoimintaan osallistuneiden nuorten oppimistavoitteita, pajajakson aikana saavuttamia oppimisen alueita, työpajayhteisön ja -ympäristön merkitystä oppimisessa sekä pajalla oppimisen kokonaisvaltaisempaa merkitystä nuorten elämässä pajajakson jälkeen.

Opinnäytetyössä käytettiin laadullista tutkimusmenetelmää, ja aineistonkeruu toteutettiin puolistrukturoitujen haastatteluiden avulla. Teoriaosuus muodostettiin oppimisen yleisestä määrittelystä, kokemuksellisesta oppimisesta, oppimisen eri tyyleistä sekä työpajasta oppimisympäristöstä. Teoriassa käsiteltiin myös työpajatoimintaa yleisesti sekä Salon kaupungin nuorten työpajatoimintaa kohdeympäristönä.

Tutkimustulosten perusteella nuorten oppimistavoitteet ja opitut asiat keskittyivät tötaitoihin, sosiaalisiin taitoihin sekä elämänhallintaan. Nuoret arvostivat oppimisessa käytännönläheisyyttä, osittaista vapautta ja vastuuta työskentelyssä sekä avun saamista tarvittaessa. Omaan tahtiin oppiminen ja työskentely koettiin tärkeinä sekä mahdollisena työpajoilla. Työpajayhteisö vaikutti oppimiseen myönteisesti. Itsetuntemus ja itseluottamus kehittyivät pajajakson aikana. Ne puolestaan edesauttoivat muiden taitojen oppimista.

Oppimaansa nuoret halusivat hyödyntää koulutukseen hakeutumisessa ja vapaa-ajalla opittu lisäsi innostusta uusiin harrastuksiin. Pajoilla opitut asiat nähtiin merkittävinä ja tarpeellisinä taitoina myös työelämässä. Työpajoilla oppimisesta on siis hyötyä nuorelle monellakin tavalla.

”THEY HAVE DONE EVERYTHING THAT WE HAVE LEARNED” - Experiences of learning by the youth in workshops

Merikukka, Päivi

Satakunnan ammattikorkeakoulu, Satakunta University of Applied Sciences

Degree Programme in Social Services

May 2015

Supervisor: Rajaniemi, Kari

Number of pages: 64

Appendices: 2

Keywords: the youth, learning, learning environment, workshop, workshop activities

The purpose of this thesis was to find out what kind of experiences of learning the youth has in youth workshop activities in the city of Salo. This thesis researched youth's aims at learning and things they had learned in workshops. More was to figure out what kind of meanings in learning the youth gave to the community and the environment in workshop activities. The complete meanings of learning in youth's lives after their workshop periods was also researched.

Qualitative research method was used in this thesis. Research material was obtained with half-structured interviews. The theory of this thesis deals with the general concept of learning and especially learning by doing. The theory also covers styles of learning and workshops as a learning environment. In addition, there is information of workshop activities at a general level. Knowledge is also about youth workshop activities in the city of Salo as subject of experiment.

Based on the research results youth's aims at learning and learned things were related to workmanship, social skills and life management. The youth appreciated practical learning and having partial freedom and responsibility at working, however getting help when they possible need it. Learning and working at their own pace was seen important and possible in workshops. The community of workshops had positive effect on learning. Self-knowledge and self-confidence developed during the workshop period. That helped to learn other skills better.

The youth wanted to use learned things applying to study. Learning sparked the youth's interest in new hobbies on their own time. Learned things were also seen significant and needed at work in the future. Learning in workshops is useful for the youth in many different ways.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	5
2	OPINNÄYTETYÖN TAUSTA JA TARKOITUS	8
3	OPPIMISEN ULOTTUVUUDET	11
3.1	Mielekäs oppiminen.....	12
3.2	Kokemuksellinen oppiminen	14
3.2.1	Kokemuksellisen oppimisen kehä	18
3.3	Työpajapedagogiikka	19
3.4	Oppimisen eri tyylit	20
3.5	Työpaja oppimisympäristönä.....	22
4	TYÖPAJATOIMINNASTA YLEISESTI.....	25
4.1	Työpajatoiminnan kehittyminen tähän päivään	26
4.2	Valmentautajat työpajoilla.....	27
4.3	Työpajatoiminta lainsäädännössä ja muissa ohjeistuksissa	28
4.4	Salon kaupungin nuorten työpajatoiminta	30
5	TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	32
5.1	Laadullinen tutkimusmenetelmä.....	32
5.2	Haastattelun toteutus tutkimusaineiston hankinnassa.....	32
5.3	Tutkimusaineiston käsittely ja analysointi.....	34
6	TUTKIMUSTULOKSET	36
6.1	Nuorten taustat ja polut työpajalle	36
6.2	Nuorten ajatuksia oppimisesta ja oppimistavoitteista työpajajaksolle.....	37
6.3	Nuorten työpajalla saavuttamat oppimisen alueet	41
6.3.1	Työtaidot.....	41
6.3.2	Vuorovaikutus- ja sosiaaliset taidot.....	42
6.3.3	Elämänhallintataidot.....	43
6.4	Työpajayhteisön ja -ympäristön merkitys oppimisessa	45
6.5	Nuorten ajatuksia oppimisen merkityksestä työpajajakson jälkeen.....	49
7	YHTEENVETO JA POHDINTA	52
7.1	Opinnäytetyön hyöty ja merkitys tekijälleen	55
7.2	Tutkimuksen luotettavuus.....	56
7.3	Jatkotutkimusaiheita ja kehittämisajatuksia.....	58
	LÄHTEET.....	61
	LIITTEET	
	Liite 1: Haastattelurunko	
	Liite 2: Suostumuslomake haastatteluun	

1 JOHDANTO

”Oppiminen koostuu aina kahdesta osasta. Ensiksikin on oltava avoin uudelle tiedolle tai uusille kokemuksille. Toiseksi on löydettävä asioille oma ja yksilöllinen merkitys.” – A.W. Combs

Oppimisen ympärille on kehittynyt muodollisen koulutuksen verkosto, vaikka oppimista tapahtuu kaikkialla ja kaikessa tekemisessä. Arkipäivän oppiminen on itsestään selvää varsinkin silloin, kun arjessa selviytymisessä ei ilmene ongelmia (Penttinen 2007, 255). Oppimaan oppiminen tulee pääosin koulusta, mikä kenties on vääristänyt asennetta oppimista kohtaan (Järvilehto 2014, 20). Oppimiseen liitetään tiedon, taidon ja kokemusten vastaanottamista ja muistiinpanemista, mutta oppiminen vaatii myös oppijalta itseltään aktiivisuutta. Formaali eli virallinen koulutusympäristö ei välttämättä ole kaikille sopivin tai mieluisin oppimisympäristö. Näin ollen on löydettävä vaihtoehtoisia polkuja mielekkään oppimisen mahdollisuuksiin.

Suomessa työpajatoimintaa on ollut yli 30 vuotta. Toiminta on vuosien varrella kehittynyt nuorisotyöttömyyden karsimisen hätätyöllistäjästä monipuolisten ja tavoitteellisten valmennus- ja kuntoutuspalvelujen tuottajaksi. Tänä päivänä työpajatoiminta asettuu julkisen sektorin palvelukokonaisuudessa useiden eri palvelukenttien väleihin ja rajapintoihin. Työpajatoiminta nähdäänkin osana sosiaalialan palveluita, nuorisotyötä sekä avoimia työ- ja koulutusmarkkinoita.

Oppilaitosten ja työpajojen yhteistyö on lisääntynyt muun muassa kehittämällä opinnollistamista yhteisvoimin. Opinnollistamisella tarkoitetaan ”valmentautujan aiemmin karttuneen osaamisen selvittämistä ja valmennuksen aikana lisääntyneen ammatillisen osaamisen tunnistamista.” (Valtakunnallisen työpajayhdistyksen [www-sivut](#) 2014.) Työpajalla saavutettu osaaminen tehdään tätä kautta näkyväksi valmentautujalle itselleen, mutta myös työpajalle, ammatillisille oppilaitoksille, valmentautujan elämässä mukana oleville yhteistyötahoille sekä työelämälle (Hämäläinen & Palo 2014, 39). Opinnäytetyöni keskittyy nuorten oppimiseen työpajoilla ja oppimisen merkityksiin nuorten elämässä. Opinnollistamista on sivuttava, jotta ymmärretään

työpajatoiminnan monet mahdollisuudet oppimisympäristönä. Työpajat oppimisympäristöinä on opinnollistamista varten tunnistettava ja tunnustettava ollakseen yhteismitallisia ja vertailukelpoisia muiden oppimisympäristöjen kanssa. (Hämäläinen & Palo 2014, 41.)

Nuoret ovat kohderyhmänä mielestäni aina ajankohtainen. Nuoruus on voimakasta kasvun, kehityksen ja oppimisen aikaa. Sitä on myös kutsuttu toiseksi mahdollisuudeksi lapsuusiän ensimmäisten tärkeiden kehitysvaiheiden jälkeen. Opettelun, oppimisen ja kokeilemisen avulla nuoret tutustuvat itseensä ja ympäröivään maailmaan. (Dunderfelt 2011, 85-95.) Nuorten ajankohtaisuutta puhuttelee myös muun muassa vuonna 2013 voimaan astunut nuorisotakuu, jonka tarkoituksena on antaa nuorille realistiset mahdollisuudet kouluttautua ja työllistyä. Työpajat nähdään yhtenä koulutukseen ja työelämään johtavana polkuna. (Työ- ja elinkeinoministeriön www-sivut 2015.) Toistaiseksi nuorisotakuuseen liittyvässä koulutuslupauksessa on nojaututtu lähinnä oppilaitosmuotoiseen koulutukseen. Nuorisotakuun toteuttamisessa tulisi hyödyntää nykyistä monipuolisempia opetusmenetelmiä ja oppimisympäristöjä, jotta kaikki nuoret voisivat saada tarvitsemansa hyödyn ja tuen nuorisotakuusta. Työvaltaisten oppimisympäristöjen ja niissä tapahtuva osaamisen kehittyminen tulisi tunnistaa myös tulevaisuuden nuorisotakuussa. Sen myötä opittu pitäisi tunnustaa mahdollisiksi tutkinnoiksi tai niiden osiksi. (Ahonen-Walker 2015.)

Oman paikan löytäminen tässä muuttuvassa maailmassa ei ole mitenkään yksiselitteistä. Pohjoismaisen nuorisotyöttömyyshankkeen tutkimuksen mukaan siirtymisvaiheissa vaikeuksia kohtaavien nuorten joukko on monimuotoinen, ja työvoiman ulkopuolelle jäämiseen on useita eri riskitekijöitä. Näiden nuorten auttaminen ei onnistu tietyn kaavan mukaisesti, vaan he tarvitsevat heille yksilöllisesti räätälöityä ohjausta. (Asplund & Vanhala 2013, 16.) Työpajat tarjoavat joustavaa ja suunnitelmallista valmennusta yhteisössä, jossa yksilön tarpeet, vahvuudet ja edellytykset otetaan huomioon.

Näiden tausta-ajatusten viitoittamana tutkin opinnäytetyössäni nuorten oppimista työpajoilla heidän omakohtaisten kokemustensa kautta. Selvitän, minkälaisia oppimistavoitteita nuorilla on pajajakson alussa sekä sen edetessä, minkälaisia oppimis-

alueita he ovat kokeneet saavuttaneensa pajajakson aikana sekä minkälaisia merkityksiä nuoret antavat oppimilleen asioille katsoessaan työpajajakson jälkeistä aikaa.

Opinnäytetyö jakaantuu teoreettiseen osuuteen sekä tutkimusosioon. Johdantoa seuraava kappale käsittelee opinnäytetyön tarkoitusta ja tavoitteita vielä tarkemmin. Siitä työ etenee tarkastelemalla oppimisen ulottuvuuksia eli toisin sanoen oppimista käsitteenä ja tekemällä oppimista kokemuksellisen oppimisen kautta. Lisäksi avataan työpajapedagogiikan käsitettä ja mielekästä oppimista teorian avulla. Kappaleessa sivuutetaan myös erilaisia oppimistyyplejä ja työpajaa oppimisympäristönä. Teoriaosuus jatkuu käsittelemällä yleisesti työpajatoiminnan periaatteita, tavoitteita ja tehtäviä. Kappaleessa selvitetään myös työpajatoiminnan näkyvyyttä lainsäädännössä ja muissa ohjeistuksissa. Työn tutkimusosio sisältää koko tutkimusprosessin eli tutkimuksen toteuttamisen, aineiston hankinnan sekä aineiston käsittelyn ja analysoinnin raportoinnin. Kappaletta seuraavat aineistosta saadut tutkimustulokset. Viimeinen kappale kiteyttää koko opinnäytetyön pohdintoineen.

2 OPINNÄYTETYÖN TAUSTA JA TARKOITUS

Valtakunnallinen työpajayhdistys näkee tekemällä oppimisen merkittävänä tapana oppia ja ajattelee myös jokaisella yksilöllä olevan siihen oikeus. Jokainen oppii eri tavoin ja monesti teoreettisen oppimisenkin rinnalle kaivataan käytännönläheisyyttä. Tekemällä oppiminen on konkreettista tekemistä ja toistamista, mikä on työpajatoiminnassa eniten käytetty menetelmä työtehtävien opettelussa. (Valtakunnallisen työpajayhdistyksen www-sivut 2014.)

Opinnäytetyöni taustalla on oma kokemus työpajatoimintaan osallistumisesta muutamien vuosien takaa. Havaitsin myös silloin hyvin pian, että ennalta ei tarvinnut välttämättä osata pajalla tehtäviä asioita, vaan niitä opittiin yhdessä tekemisen kautta. Oppimista auttoi kiinnostus tekemiseen, mutta konkreettinen tekeminen innosti myös itsessään tekemään lisää. Käytännössä se tarkoitti tilanteita, joissa koki oppivansa ja sitä kautta olevansa hyvä jossakin.

Tietoni nuorten työpajatoiminnasta tulevat omakohtaisten kokemusten kautta, mutta tämän työn myötä myös lähdemateriaaliin tutustumalla. En ole työskennellyt nuorisotyössä, mutta työpajalla ollessani sain toisinaan opastaa työvalmentajaa ja muita nuoria heidän kysyessään neuvoa minulta. Siinä kohtasivat yhdessä tekeminen ja oppiminen sekä kokeilemalla ja tekemällä oppiminen.

Teen opinnäytetyöni yhteistyössä Salon kaupungin nuorisopalvelujen kanssa. Opinnäytetyöni tutkimus kohdistuu Salon nuorten työpajatoimintaan. Salon nuorten työpajat ovat olleet toiminnassa vuodesta 2002 lähtien, ja toiminta on vuosien saatossa vakiinnuttanut paikkansa paikallisessa nuorisopalvelussa. Oma kokemukseni työpajatoiminnasta vaikutti aiheen ja yhteistyökumppanin valintaan. Lähtökohtana oli myös kiinnostus Salon nuorten pajatoiminnan kehittymistä kohtaan. Pajatoimintaan otin yhteyttä lokakuussa 2014 ja siitä opinnäytetyöni lähti etenemään.

Paikallisesti Salon nuorten työpajatoimintaan kohdistuvia opinnäytteitä on tehty aiemmin vain yksi, vuonna 2006. Kyseinen Silfverin (2006) AMK-opinnäytetyö kohdistui tuolloinkin nuoriin ja heidän kokemuksiinsa työpajatoiminnasta, mutta

teemana oli nuorten hyvinvointi ja aihetta lähestyttiin muun muassa nuorten arvojen ja arvostusten kautta. Osviittaa omalle opinnäytetyölleni olen lisäksi hakenut aiheesta löytyvien tutkimusten avulla. Nuorten oppimista työpajoilla on aiemmin tutkittu muun muassa Korpelan (2009) pro gradu -tutkielmassa. Tutkimuksessa merkittäviksi kokemuksiksi oppimisen suhteen nousivat työssäoppiminen, ohjaajien merkitys, uudet tiedot ja taidot sekä asenne. Lisäksi Gardemeister & Miikki (2011) ovat tutkineet kehittämishankkeessaan työpajan merkitystä oppimisessa. Tekemällä oppimisen merkityksellisyys nousi tässäkin tutkimuksessa keskeiseksi tekijäksi oppimisprosessissa. Pajakoulut ja yhteistyö oppilaitosten kanssa nähtiin vaativan työvalmentajilta tulevaisuudessa yhä enemmän pedagogisia taitoja ja perehtyneisyyttä erilaisten taitojen opetusmenetelmiin.

Opinnäytetyöni teoria-aineistoa kootessani olen perehtynyt aiheeseen liittyvään kirjallisuuteen, sähköiseen materiaaliin ja aiempiin tutkimuksiin. Työni teoreettinen osuus pohjautuu näin ollen oppimisen ulottuvuuksiin, keskittyen kokemukselliseen ja mielekkääseen oppimiseen. Selvitän myös yleisesti työpajatoimintaa sekä Salon työpajatoimintaa kohdeympäristönä. Opinnäytetyöni tutkimusaineiston hankin haastatteleamalla työpajatoimintaan osallistuneita nuoria. Opinnäytetyöni tutkimuksen tehtävänä on koota, kuvailla ja tulkita nuorten kokemuksia ja ajatuksia oppimisesta työpajoilla sekä sen merkityksestä nuorten elämässä työpajajakson jälkeen. Opinnäytetyöni tavoitteena on vastata kysymyksiin:

1. Minkälaisia oppimistavoitteita nuorilla on työpajajaksolle?
2. Mitä nuoret ovat kokeneet oppineensa työpajajakson aikana?
3. Minkälaisia merkityksiä työpajayhteisöllä ja -ympäristöllä on nuorten oppimiseen?
4. Minkälaisia merkityksiä oppimisesta työpajajaksolla on nuorten mielestä työpajajakson jälkeen?

Koen, että opinnäytetyöni eri ympäristössä ja eri ajankohtana on hyödyllinen etenkin paikallisella tasolla. Tutkimus lisää yleisesti tietoisuutta paikallisten nuorten elinympäristöstä. Salon kaupungin nuorisopalvelut saavat tämän hetken tietoa nuorten oppimisesta ja sen merkityksestä työpajajakson aikana sekä sen jälkeen. Nuorten näkökulman kautta nuorisopalvelut voivat käytännössä soveltaa tutkimuksen tuloksia työ-

pajatoiminnan suunnittelussa asiakaslähtöisesti. Tutkimuksen tulosten avulla voidaan saada lisää konkreettisia muutoksia pajatoiminnassa käytettäviin työmenetelmiin sekä tarkastella ja tehostaa nuorten mahdollisuutta palautteen antamiseen. Tutkimuksen tuloksia voidaan myös hyödyntää pajatoiminnan oman arvioinnin ja muiden työkalujen jatkokehittelyn apuna. (Silfver henkilökohtainen tiedonanto 17.12.2014.)

3 OPPIMISEN ULOTTUVUUDET

Oppiminen on ihmiselle jokapäiväistä toimintaa, mutta yksiselitteistä käsitettä siitä on vaikea antaa. Oppiminen kuuluu kasvatustieteen peruskäsitteisiin, mutta on osana myös monien tieteenalojen ja eritoten psykologian käsitteistöä. Oppimiskäsite on vahvasti yhteydessä arkikieleen ja päivittäisen elämän puhetapoihin. Oppimisen merkitys arkielämässä tuntuu itsestään selvältä ja yleisesti tunnetulta. Oppimisen käsite on vakiintunut yleiseen arkipuheeseen, pedagogiseen ammattisanastoon ja eri tieteenalojen termistöön. Arkikielessä tiedetään, mitä oppiminen tarkoittaa, mutta tieteenalojen ammattikielessä oppimista määritellään hyvinkin kirjavalla ja vaihtelevalla tavalla. (Siljander 2014, 58.)

Oppiminen on monimuotoinen kokonaisuus, jota voidaan tarkastella monesta eri viitekehystä. Oppiminen on tärkein määrätietoinen muutoksen prosessi, jota ihminen pyrkii itse ohjaamaan. Oppiessaan ihminen työstää ja muokkaa aktiivisesti eri aistikanavilla saatua tietoa niin tietoisesti kuin alitajuntaisesti. Oppiminen on monipuolista ja yhteistä kaikelle oppimiselle on se, että se kytkeytyy kaikkeen toimintaamme. Oppiminen auttaa orientoitumaan, sopeutumaan, kehittymään, vastaamaan haasteisiin sekä ratkomaan ongelmia. Oppimisen monimuotoisuutta kuvastavat myös oppimistilanteisiin liittyvät useat osatekijät. Oppimisprosessissa oppijan lisäksi mukana ovat vuorovaikutus, oppimistehtävä, oppimiskriteerit, oppimistoiminta, oppimisvälineet, oppimisympäristö sekä opettaja. (Ikonen 2000, 13-14; Kauppila 2004, 17.)

Oppiminen on aina yksilöllistä. Oppijalla on ominaisuuksia, jotka voivat parantaa tai heikentää oppimista. Ennakkotiedoilla, asenteilla ja ennen kaikkea motivaatiolla on keskeinen merkitys oppimisessa. (Kauppila 2004, 17-18.) Ikosen (2000, 14) mukaan kaikki toimintaan liittyvät muutokset eivät kuitenkaan johdu oppimisesta. Ihmisen luonnolliseen kehitykseen kuuluvat muutokset eli kypsyminen vaikuttaa osaltaan käyttäytymiseen. Lisäksi toimintaympäristö voi odottaa yksilöä toimimaan tietyllä tavalla ilman varsinaista oppimista.

Oppiminen liitetään usein formaaliin oppimiseen eli muodolliseen ja viralliseen oppimiseen, jota tapahtuu tutkintoon tähtäävässä koulutusjärjestelmässä. Käsitteet op-

pimisesta kuitenkin muuttuvat koko ajan. Opettajan työ ei enää välttämättä ole vain opettaa asioita vaan enemmänkin ohjata oppimista. Vanhanaikainen pulpettiopiskelu ei nykypäivänä ole kovin toimivaa, koska oppiminen pohjautuu toiminnallisuuteen ja oppijan aktiiviseen työskentelyyn. Oppimisessa tulisi hyödyntää kaikkia oppimisympäristön ja sen ulkopuolisen ympäristön tarjoamia mahdollisuuksia. Näin oppimisen ja toiminnan välinen yhteys korostuu. Oppija vastaanottaa tietoa valikoiden ja tulkiten niin, että oppija itse käsittelee ja järjestelee tietoa aktiivisesti uuteen muotoon. (Ikonen 2000, 13.)

Oppimiseen liittyy siis oppijan kannalta paljon monenlaisia toimintoja ja se jatkuu läpi koko eliniän. Oppiminen voidaan ymmärtää prosessiksi, jossa keskeistä on muutos oppijan tiedoissa, taidoissa, ajattelutavoissa ja toiminnassa. (Siljander 2014, 59.) Oppiminen on myös muutosta käsityksissä, asenteissa, käyttäytymisessä, tunteissa, mielikuvissa sekä persoonassa. Lisäksi keskeistä oppimisessa on muisti ja motivaatio. Motivaatio ohjaa, suuntaa ja ylläpitää kiinnostusta, joka edesauttaa oppimista. (Jyväskylän yliopiston Koppan www-sivut 2015.)

Oppiminen voi olla tahatonta tai tarkoituksenmukaista. Siitä, mitä oppimisessa lopulta tapahtuu, on hyvin erilaisia käsityksiä. Tavallisesti oppimisen käsitteeseen liitetään kokemuksellisuus. Aiemmin koettu asia saa uudenlaisia merkityksiä tai uudet kokemukset muokkaavat aiemmin saatuja tietoja, taitoja, asenteita, ajattelumalleja tai toimintatapoja. (Siljander 2014, 60.) Kokemuksellista oppimista käsittelem enemmän kappaleessa 3.2. Yleismääritelmä oppimisesta antaa runsaasti väljyyttä erilaisille tavoille ymmärtää, mitä oppimisessa tapahtuu. Oppimiskäsitykset- ja teoriat antavat näkemyksiä siitä, minkälainen prosessi oppiminen on ja mitä prosessin aikana tapahtuu. (Siljander 2014, 58-60.)

3.1 Mielekäs oppiminen

Oppimisen pitäisi olla aina mielekästä, ja toisaalta oppimisen mielekkyys motivoi oppimaan. Mielekäs oppiminen käsitteenä on esiintynyt mm. oppimista edistäviä ja estäviä tekijöitä verkko-oppimisympäristöissä kartoittaneen tutkimuksen yhteydessä.

Verkko-opiskelu voi parhaimmillaan aktivoida oppijaa ja ikään kuin pakottaa itsenäiseen työskentelyyn. Mielekäs oppiminen on ajattelun, tuntemisen ja toiminnan kokonaisuus, jossa oppija on sitoutunut oppimiseen ja ottaa oppimisestaan itse vastuuta. Oppija tulkitsee ja etsii opittavasta asiasta merkityksiä ja pyrkii jäsentämään niitä jo aikaisemmin muodostuneisiin tietoihin. Yhtenä mielekkään oppimisen piirteenä on oppijan asennoituminen, jonka avulla hän tietoisesti ja aktiivisesti tavoittelee itse mielekästä oppimista ja asioiden ymmärtämistä. (Nevgi & Tirri 2003, 30-38.)

Mielekkään oppimisen kriteereistä on useita näkemyksiä. Mielekäs oppiminen voidaan tiivistää sanoihin aktiivisuus, konstruktivisuus, yhteistoiminnallisuus, tavoitteellisuus, tilannesidonnaisuus, itseohjautuvuus, yksilöllisyys ja siirrettävyys. Nämä kahdeksan ominaisuutta ovat perusta kaikelle oppimiselle. (Nevgi & Tirri 2003, 30-38.)

Aktiivisuus: oppija osallistuu aktiivisesti opittavan tiedon työstämiseen ja on itse vastuussa oppimistuloksestaan. Hän sitoutuu tietoisesti oppimisprosessiin.

Konstruktivisuus (tiedon rakentaminen): oppija rakentaa aktiivisesti uutta tietoa aiemmin saadun tiedon perusteella ja pyrkii luomaan yhtenäistä ymmärrystä uusista asioista. Oppijan aikaisemmat kokemukset ja uskomukset vaikuttavat uuden tiedon tulkintaan ja ymmärtämiseen.

Yhteistoiminnallisuus: oppijat toimivat ja oppivat yhdessä. He hyödyntävät toistensa tietoja ja taitoja niin vuorovaikutuksen, toisten havainnoinnin kuin yhteisen toiminnan kautta. Näkökulmien peilaaminen ja yhdessä pohtiminen edistävät oppimista. Vuorovaikutuksessa muiden kanssa voidaan jakaa myös hiljaista tietoa, joka on kokemuksen kautta opittua ja kyetään useimmiten paremmin näyttämään kuin sanallisesti kuvailemaan.

Tavoitteellisuus: oppija asettaa itselleen omat tavoitteensa ja tavoitteiden saavuttaminen on oppijan vastuulla. Olennaista oppimisessa on rakentaa oppijalle itselleen merkityksellisiä kokonaisuuksia, ei niinkään tallentaa vain tosiasioita mieleen.

Tilannesidonnaisuus (kontekstuaalisuus): oppimistehtävät kytkeytyvät oppijan todelliseen elämään ja opitut asiat liitetään tilanteisiin, jossa tieto saa jonkin merkityksen. Oppiminen vaikeutuu, jos uudelle asialle ei löydetä minkäänlaista sovelluspin-taa.

Reflektiivisyys: oppija pohtii ja reflektoi omaa oppimistaan ja johtopäätöksiään. Hän osaa analysoida ja arvioida oppimiskokemuksiaan sekä ohjata ja muuttaa omaa oppimistaan. Reflektiivisyydellä pyritään palaamaan tilanteeseen, jonka jälkeen kokemuksen aiheuttamaa tilannetta analysoidaan ja viimeisenä kokemuksesta tehdään johtopäätöksiä. Reflektiolla pyritään pohtimaan ja kyseenalaistamaan omaa toimintatapaa ja sen mielekkyyttä.

Yksilöllisyys: oppijan aiemmat tiedot, taidot ja osaaminen sekä tämänhetkinen motivaatio otetaan yksilöllisesti huomioon ja ne ovat läsnä uuden asian oppimisessa.

Siirrettävyys: oppija osaa siirtää oppimaansa johonkin toiseen tilanteeseen tai asia-yhteyteen. Hän osaa käyttää aiemmin oppimaansa uusissa tilanteissa. Siirtovaikutusta tilanteesta toiseen on kahdenlaista: opittua asiaa voidaan soveltaa samanlaisessa tilanteessa tai sitä voidaan käyttää täysin toisenlaisessa yhteydessä. (Jyväskylän yliopiston Koppan www-sivut 2015; Leppisaari 2004; Nevgi & Tirri 2003, 30-38.)

Järvilehto (2014, 18, 40) puhuu hauskan oppimisen puolesta, mikä osaltaan liittyy myös mielekkääseen oppimiseen. Hän mainitsee, että sitoutuminen, sisäinen motivaatio ja flow-tila ovat avaintekijöitä uusien taitojen oppimisessa ja tiedon ymmärtämisessä. Flow on suotuista tila, jossa ihmisen toiminta on vaivatonta, aikaansaavaa ja joka puskee eteenpäin. Tehokkainta oppiminen on silloin kun se on hauskaa, sillä innostuneena yksilö useimmiten sitoutuu omaksumaan tietoja ja taitoja merkittävästi.

3.2 Kokemuksellinen oppiminen

Tekemällä oppiminen nähdään työpajoilla merkittävänä tapana oppia ja se onkin työpajoilla yleisimmin käytetty menetelmä työtehtävien opettelussa. Oppiminen lähtee kokemuksesta, joka toimii havaintojen ja pohdintojen perustana. (Hämäläinen &

Palo 2014, 25.) Kokemuksellinen oppiminen voidaan ymmärtää useiden samojen teemojen kautta, mitä edellinen kappale mielekkäästä oppimisesta käsittelee.

Tekemällä oppimisen yhteydessä voidaan puhua myös toiminnallisesta tai kokemuksellisesta oppimisesta. Kokemuksellinen oppiminen juontaa juurensa yhdysvaltalaisen filosofi ja psykologi John Deweyn kokemusfilosofiasta. Dewey puhuu tekemällä oppimisen (*learning by doing*) ja edistyksellisen kasvatuksen (*progressive education*) puolesta. Niissä perustana on ihmisen kyky oppia kokemuksesta. Hän pitää oppimista elinikäisenä prosessina, jossa oman toiminnan merkitys on tärkeää. (Alhanen 2014, 122.)

Kokemusta luonnehtii aktiivinen tekeminen ja kokeileminen sekä seurausten pohtiminen. Kokeminen on aina kokeilua, sillä toiminnan seurausta ei voida koskaan täysin ennakoita. Tekemällä oppimisessa on olennaista kokeilla tekemisen kautta omia ajatuksia ympäristöön ja pohtia sen jälkeen seurauksia. (Hämäläinen & Palo 2014, 25; Alhanen 2014, 61.) Pelkkä tiedon lisääminen ei kehitä kokemusta, jos tietoa ei täydennetä toiminnalla ja oteta selvää, minkälaisia seurauksia sillä on käytännössä. Toisin sanoen kokemuksia ei voida ymmärtää, jos ne ovat irrallaan niiden tapahtumaympäristöstä. (Alhanen 2014, 8, 52.)

Aikaisemmat kokemukset antavat pohjan ja suunnan seuraaville kokemuksille. Tätä sanotaan kokemusjatkumoksi. Kyky käsitellä kokemuksia vaikuttaa myöhemmin, koska aiemmin koetut asiat muokkaavat myös tulevia kokemuksia. Se ei tarkoita aina mielekästä muutosta, mutta parhaimmillaan aikaisemmat kokemukset tukevat sopeutumista uusiin tilanteisiin. Tämä vaatii omasta kokemuksesta oppimista, joka on kokemuksen kehittymisen ydin ja mahdollistaa elämisen jatkuvasti muuttuvassa maailmassa. (Alhanen 2014, 66, 121.)

Deweyn mukaan kokemuksesta oppiminen on tärkeä taito kokemusten uudistamisessa, jonka omaksumiseen, vaalimiseen ja kehittämiseen vaikutetaan parhaiten kasvatuksella. Kasvatus muokkaa yksilön luontaisia oppimiskykyjä, mutta oppimiseen vaikutetaan myös ammattimaisen kasvatuksen eli koulutuksen kautta. Dewey uskoo, että yhteiskunnan tarjoama koulutus muokkaa merkittävästi ihmisen kykyä hyödyntää ja kehittää kokemustaan. (Alhanen 2014, 138-139.)

Dewey näkee koulutuksen olevan osa elämää, ei siitä erillään. Kokemuksesta oppiminen tapahtuu ihmisen välittömässä toimintaympäristössä haasteiden kautta ja niistä syntyy kokemusta kehittävää pohdintaa. Oppimisen tulisi lähteä liikkeelle niistä ilmiöistä, joita oppijat kohtaavat arkielämässään esimerkiksi koulun ulkopuolella. Oppimisympäristö pitäisi luoda oppijoita innostavaksi ja tasapainoiseksi, jossa kehittyminen on monipuolista. Koulu on merkittävä sosiaalinen ympäristö, joka kokoaa erilaisista sosiaalisista ryhmistä tulevia oppijoita muodostaen heistä oman yhteisön. Tällöin se tarjoaa oppijoille mahdollisuuksia saada toisiltaan erilaisia näkökulmia omien kokemustensa kehittämiseen. (Alhanen 2014, 139-141.)

Yksilön taipumukset ohjaavat oppimista ulkoa asetettujen tavoitteiden sijaan. Yksilön taipumukset ja henkilökohtaiset päämäärät ovat seurausta yksilön ja hänen ympäristönsä välisestä vuorovaikutuksesta. Oppijan omat pyrkimykset pyritään kytkemään opetettaviin asioihin luomalla tilanteita, joissa oppija huomaa tarvitsevänsä lisätietoa saavuttaakseen omat pyrkimyksensä ja kehittääksensä taipumuksiaan. Oppijan kiinnostus oppimiseen alkaa, kun omakohtaisiksi koetut haasteet ja kysymykset herättävät ajatuksia, pohdintaa ja halua niiden tutkimiseen. (Alhanen 2014, 141-142.)

Dewey uskoo myös, että oppiminen tapahtuu kokeilevan toiminnan kautta, ei niinkään passiivisesti tietoa vastaanottamalla. Kokemukset kehittyvät omassa toiminnassa nousseiden kysymysten ja haasteiden pohdinnan kautta. Tieto on merkityksellistä oppijalle, kun se auttaa häntä etenemään omakohtaiseksi kokemiensa kysymysten parissa. Opittavat asiat ovat kiinnostavia silloin, kun ne laittavat oppijan kyvyt ja tiedot koetukselle mielekkään tekemisen yhteydessä. Koulutuksen tulisi tarjota yksilölle samanmoisia toiminnallisia haasteita, kuten arkinen elämä antaa koulun ulkopuolella. Dewey korostaa yhteistoiminnallisuutta oppimista edistävänä toimintana. Yhteistoiminnan kautta oppijat tiedostavat omia taipumuksiaan sosiaalisissa merkityksissä. He oppivat mitä voivat antaa toisille ja miten muilta saadut näkökulmat rikastuttavat heidän omia kokemuksiaan. (Alhanen 2014, 144-146.)

Dewey toteaa, että oppiminen perustuu kokemuksen jatkumolle, ei sen kokonaisuuden pirstomiselle. Oppijan kokemus on seurausta hänen kehittyemisestään omassa sosiaalisessa ja kulttuurisessa ympäristössä. Oppijan kokemus on kaiken oppimisen

perustana, koska se määrittää suhteen käsiteltäviin asioihin. Koulutuksen tehtävänä on täydentää ja kehittää oppijan omaksumaa kokemusta siten, että sitä voidaan hyödyntää elämän eri tilanteissa. Toiminnalliset ongelmatilanteet aktivoivat oppijaa ja antavat hyvät mahdollisuudet kehittää oppijan kokemusjatkumoa. (Alhanen 2014, 146-147.)

Oppiminen tähtää kokemuksen jatkuvaan uudistamiseen valmiiksi annetun elämäntavan omaksumisen sijaan. Maailma muuttuu jatkuvasti, eikä kukaan voi tarkasti tietää, millaisia tietoja ja taitoja kukin tarvitsee elämässään. Koulutuksen ja oppimisen päämäärä pitää asettaa uusin keinoin. Koulutuksen pitäisi tukea ihmisen jatkuvaa kasvua, ja tämä on mahdollista kokemuksesta oppimisen ja kokemuksen uudistamisen avulla. Edistämällä kokemuksesta oppimista varmistetaan oppijalle hyvät edellytykset toimia mielekkäästi omassa ympäristössään ja tuetaan hänen kykyään muokata kokemustaan myöhemmin. (Alhanen 2014, 149.)

Keskeistä kokemuksellisessa oppimisessä on reflektointi. Reflektiota tapahtuu oppimisen yhteydessä, jossa yksilö tutkii ja pohtii tietojaan ja kokemuksiaan saavuttaakseen uuden ymmärtämisen tason. Refleктоimalla yksilö prosessoi ja arvioi kokemuksiaan, jotka auttavat häntä löytämään ja luomaan uusia näkökulmia ja toimintatapoja. Vuorovaikutus tehostaa oppijan ajatteluprosessia ja tuo sen näkyväksi. Näin ollen se edistää opitun arviointia, kyseenalaistamista ja palautteen saamista. Pelkkä tekeminen tai kokemuksellisuuden korostaminen eivät yksinään siis välttämättä riitä oppimisen saavuttamiseen. Kaikista kokemuksista ei opita tai oppiminen ei ole tarkoituksenmukaista. Kokemuksesta oppiminen vaatii kokemusten tietoista käsittelyä eli reflektointia. Tavoitteiden asettamisella on keskeinen rooli oppimisen suuntaamisessa. Mikäli oppija ei tiedä miksi tai mitä hänen pitäisi oppia, hän todennäköisimmin ei opi toivottuja asioita. (Itä-Suomen yliopiston www-sivut 2015; Mäkinen ym. 2005.)

Kokemuksellisuus näkyy myös muissa oppimiskäsityksissä. Humanistinen oppimiskäsitys painottaa kokemusten merkitystä oppijan aktiivisessa toiminnassa. Oppijalla on omat ainutlaatuiset kokemukset, jotka parhaimmillaan laajentavat ja monipuolistavat opeteltavia asioita. Kokemukset ovat jokaiselle henkilökohtaisia, mutta niitä voidaan silti jakaa muiden oppijoiden ja opettajien kanssa. Kokemuksellinen oppiminen on myös kognitiivista eli opittavien asioiden tietoista käsittelyä, mikä lähentää

kokemuksellisuutta myös konstruktivistiseen oppimiseen. Konstruktivistisessa oppimisessa oppija rakentaa tietoa kokemustensa kautta, valikoi ja tulkitsee saamaansa tietoa ja jäsentää sitä aikaisempiin tietoihinsa ja kokemuksiinsa. (Kauppila 2007, 30-31; Mäkinen ym. 2005.)

3.2.1 Kokemuksellisen oppimisen kehä

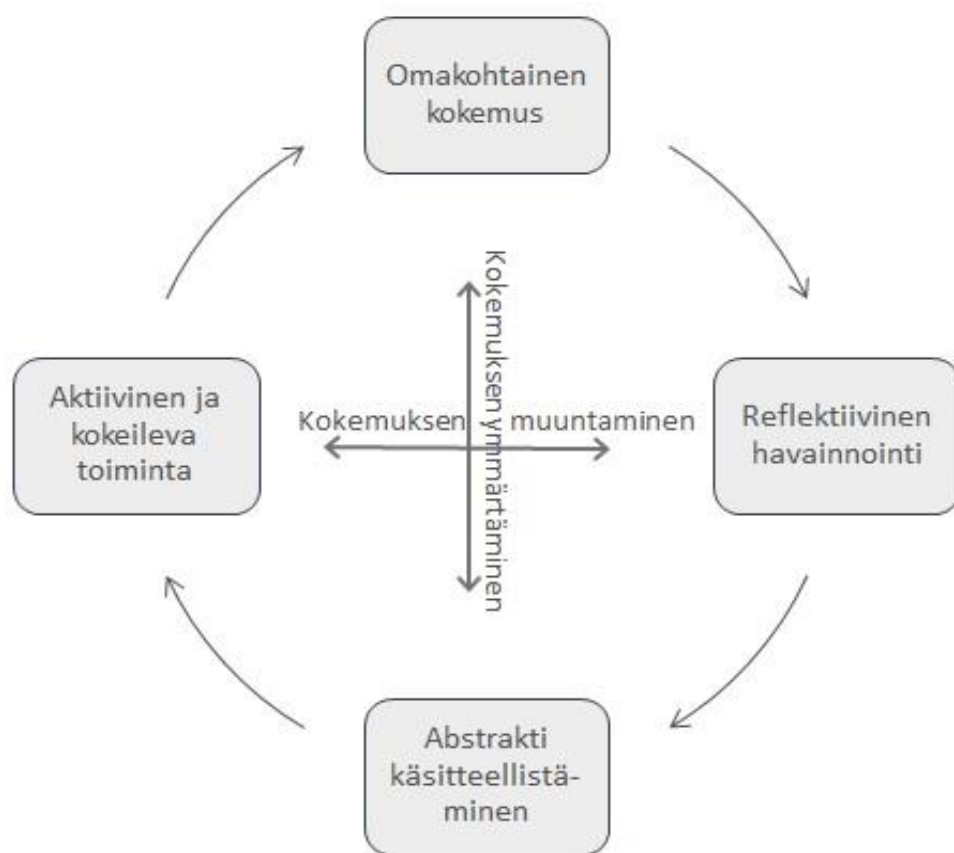
Yhdysvaltalainen kasvatustieteilijä David Kolb (s. 1939) on tutkinut Deweyn, Lewinin ja Piaget'n teorioita oppimisesta ja sen myötä kehitellyt kokemuksellisen oppimisen kehän. Oppiminen etenee nelivaiheisena syklinä ja periaatteessa se voi alkaa mistä vaiheesta tahansa. Ideana on, että oppiminen on konkreettisia kokemuksia ja toimintaa reflektointia, joka etenee kohti ilmiöiden teoreettista ymmärtämistä ja toimivampia toimintamalleja. Tavoitteena on muodostaa hyvä käyttöteoria, jota voidaan soveltaa muissa käytännön tilanteissa. (Hämäläinen & Palo 2014, 26; Itä-Suomen yliopiston www-sivut 2015.)

Kokemuksellisen oppimisen kehä erottaa neljä erilaista oppimistapaa, joita ovat omakohtainen konkreettinen kokeminen, reflektiivinen havainnointi, abstrakti käsitteellistäminen sekä aktiivinen ja kokeileva toiminta (Kuvio 1). Henkilökohtaiset kokemukset, tunteet ja taiteellinen orientaatio ovat osa konkreettista kokemista ja luovat pohjan oppimiselle. Reflektiiviselle havainnoinnille ominaista ovat omien kokemusten ja tilanteiden monipuolinen reflektointi. Muiden kokemusten ja tulkintojen kautta myös omat näkemykset avartuvat. Abstrakti käsitteellistäminen voi olla teoreettisen tiedon hakua ja ongelmanratkaisua. Siihen liittyy myös systemaattisen ajattelu, jonka avulla muokataan vanhoja ja luodaan uusia malleja, käsitteitä ja teorioita. Malleja, teorioita sekä kokemuksista ja pohdinnoista tehtyjä päätelmiä testataan käytännössä, todellisessa ympäristössä aktiivisen ja kokeilevan toiminnan kautta. Konkreettisen tekemisen ja käytäntöön soveltamisen kautta syntyy uusia toimintamalleja. Lisäksi aktiivinen kokeilu korostaa ihmisiin tai tilanteisiin vaikuttamista. (Itä-Suomen www-sivut 2015.)

Kokemuksellisen oppimisen kehään kuuluu tärkeänä osana myös kaksi ulottuvuutta, ymmärtäminen ja muuntelu. Ymmärtämisen ulottuvuuden ääripäinä ovat omakohtainen kokemus ja abstrakti käsitteellistäminen. Käsitteitä tarvitaan, jotta ymmärretään

ja tiedostetaan, mitä on tapahtunut. Tähän liittyvät olennaisesti motivaatioon ja tiedolliseen ymmärtämiseen sisältyvät seikat.

Kokemuksen muuntamisen ulottuvuuden ääripäät ovat reflektiivinen havainnointi ja kokeileva toiminta. Muuntamista ja soveltamista tapahtuu sisäisen ja ulkoisen toiminnan välillä. Niin toiminnan aikana kuin toiminnan jälkeen voidaan havainnoida ja ajatella, mitä toiminnan aikana tapahtuu. (Mäkinen ym. 2005.)

Kuvio 1. Kokemuksellisen oppimisen kehä Kolbia (1984) mukaillen. (Mäkinen ym. 2005.)

3.3 Työpajapedagogiikka

Työpajapedagogiikasta on puhuttu ainakin vuodesta 2007 lähtien, mutta yhtenäistä ja kattavaa määritelmää siitä ei ollut. Hämäläisen & Palon (2014, 6, 24) julkaisussa työpajapedagogiikka saa määritelmän työpajalla tehtävän valmennuksen pohjalta.

Valtakunnallisen työpajayhdistyksen Tekemällä oppii -hankkeen aikana työpajapedagogiikka määriteltiin työpajatoimijoiden ja muiden asiantuntijoiden yhteistyön tuloksena.

”Työpajapedagogiikka on joustavissa oppimisympäristöissä tapahtuvaa, yksilön edellytysten mukaista, tekemällä oppimista korostavaa, yhteisöllistä ja suunnitelmallista valmennusta.” Työpajoilla on mahdollista tukea yksilöllistä kasvua, osallisuutta ja osaamisen kehitystä. Joustavuus näkyy yksilön tarpeiden, vahvuuksien ja valmiuksien huomioimisessa. Joustavuus on myös erilaisten toiminta- ja oppimiskokonaisuuksien luomista työpajoilla sekä sen yhteistyöverkostoissa. (Hämäläinen & Palo 2014, 24.)

Tekemällä oppiminen on olennainen osa valmennusta. Työtä käytetään valmennuksen välineenä, joka muodostuu merkityksellisestä konkreettisesta tekemisestä. Tekemällä valmentautuja oppii tunnistamaan omat vahvuutensa ja kykynsä. Yhteisöllisyyttä kuvaa kokonaisuus, jossa kaikilla työpajayhteisössä on yhteisesti ymmärretyt arvot ja tavoitteet, yhteistä toimintaa ja yhdessä laaditut toimintaperiaatteet. Yhteisöllisyys on myös nähdä, kuulla ja ymmärretä tulemista. Lisäksi työpajavalmennus on aina suunnitelmallista ja tavoitteellista toimintaa. Valmentautuja osallistuu tavoitteiden laatimiseen ja käytännön keinojen pohdintaan niiden saavuttamiseksi. Realististen tavoitteiden tarkoituksena on antaa valmentautujalle onnistumisen kokemuksia ja todentaa hänen osaamisen kehittymistä. (Hämäläinen & Palo 2014, 24-25.)

3.4 Oppimisen eri tyylit

Oppimisen eri tyylit kytkeytyvät kiinteästi ihmisen persoonallisuuteen ja ne muokautuvat yksilön kehityksen ja aikaisempien oppimiskokemusten myötä. Oppimisen tyylit ovat tapoja hankkia, käsitellä ja palauttaa mieleen tietoa. Ne ovat myös tiedon käsittelyyn liittyviä pysyviä taipumuksia, joiden avulla oppiminen on mielekkäintä ja helpointa. Oppimisen tyylit voivat muuttua erilaisten oppimistehtävien ja -kokemusten yhteydessä, vaikka ovatkin muuten suhteellisen pysyviä ominaisuuksia. (Hämäläinen & Palo 2014, 33; Mäkinen ym. 2005.) Oppimistyyllillä ei ole tekemistä

oppijan älykkyyden tai jo opittujen tietojen kanssa. Oppimistyyli on jokaisella yksilöllinen tapa, jolla oppii parhaiten. (Jyväskylän yliopiston Koppan [www-sivut](#) 2015.)

Oppimistyylin tunnistaminen edesauttaa oppijaa oppimaan paremmin. Jokaisella se on omanlaisensa ja jotkut kykenevät muuttamaan oppimistyyliään oppimistilanteesta riippuen. Kukaan ulkopuolinen ei suoraan pysty muokkaamaan oppijan persoonallisuutta ja oppimisen taitoja. Kuitenkin oppimisympäristöjä suunnittelemalla voidaan kiinnittää huomiota eri oppimistyyliin ja näin tukea erilaisten oppijoiden omaa luonnollista tapaa oppia. (Jyväskylän yliopiston Koppan [www-sivut](#) 2015.)

Oppimistyyliä voidaan luokitella monella eri tavalla. Yksi yleisimmin käytetyistä jaotteluista perustuu *tiedon vastaanottamiseen eri aistien avulla*. Oppiminen tapahtuu näkemällä, kuulemalla, koskemalla, tekemällä, haistamalla ja maistamalla. Visuaalinen oppija oppii parhaiten näköaistinsa kautta, jolloin kuvat, värit ja mielikuvat ovat tärkeitä. Audititiivista oppijaa oppimisessa auttavat puhe ja monipuolinen äänimateriaali. Kinesteettinen oppija hyödyntää kehomuistiaan ja oppii parhaiten tekemällä. Taktillinen oppija tekee mielellään muistiinpanoja ja oppimista edistää käsin kosketelu ja hypisteleminen. Yleensä ihminen oppii monen eri aistin avulla, mutta yksi tiedon vastaanottokanava on hallitsevin. (Hämäläinen & Palo, 34; Ojala 2001, 54.)

Oppimistyyliä voidaan jaotella myös *toimintatapojen* mukaan. Oppija voi olla aktiivinen osallistuja, käytännön toteuttaja, looginen ajattelija tai harkitseva tarkkailija. Aktiivinen osallistuja innostuu kaikesta uudesta ja haluaa ennakkoluulottomasti kokeilla uusia asioita. Hän oppii parhaiten haastavien tehtävien parissa ja ollessaan mukana yhtä aikaa monessa lyhytkestoisessa toiminnassa. Kuvat, videot ja esineet tukevat oppimista. Käytännön toteuttaja on kiinnostunut kokeilemaan uusia ajatuksia ja tekniikoita käytännössä. Hän oppii tekemällä ja taitoja kehittämällä, muiden työskentelyä seuraamalla ja soveltamalla oppimaansa heti käytännössä. (Ojala 2001, 62-65.)

Looginen ajattelija yhdistelee yksittäisiä tietoja yhtenäisiksi teorioiksi. Hän oppii paikasta riippumatta, koska teoriaan pohjautuva tieto voidaan siirtää helposti erilaisiin tilanteisiin ja ympäristöihin. Looginen ajattelija oppii parhaiten lukemalla, päätelemällä ja tutkimalla. Mallit, käsitteet ja teoriat sekä houkuttelevat ideat ja haasteet tekevät oppimisesta mielekästä. Harkitseva tarkkailija kerää tietoa havainnoimalla ja

keskustelemalla muiden kanssa. Hän tarvitsee uusien asioiden pohtimiseen ja ajatteluun riittävästi aikaa ennen kuin tekee niistä johtopäätelmiä. Harkitseva tarkkailija oppii mieluiten seuraamalla asioita sivusta. Toiminta on osana kokonaisuutta, johon kuuluvat menneisyys, nykyhetki, muiden näkökulmat sekä omat havainnot. (Ojala 2001, 62-65.)

3.5 Työpaja oppimisympäristönä

Oppimisympäristö koostuu fyysisen ympäristön, psyykkisten tekijöiden ja sosiaalisten suhteiden kokonaisuudesta. Fyysinen ympäristö koostuu rakennuksista, tiloista, kalusteista ja välineistä, joissa ollaan ja joiden avulla työskennellään. Se sisältää myös teknologisen oppimisympäristön. Psyykkiset tekijät tässä tapauksessa ymmärretään kognitiivisena ympäristönä, joka käsittää oppimisen kohteina olevat tiedot ja taidot sekä motivaation ja tunteet. Sosiaaliset suhteet luovat verkoston, jossa oppimistilanteessa olevat ihmiset ja heidän välinen vuorovaikutus tapahtuu. (Manninen ym. 2007, 17; Opetushallitus 2004.)

Oppimisympäristö on paikka, tila, yhteisö tai käytäntö, jonka tarkoituksena on tukea ja edistää oppimista. Oppimisympäristöllä on merkitystä oppimistuloksiin ja parhaimmillaan se tukee oppimista ja oppijan henkistä kasvua. Hyvä oppimisympäristö motivoi, antaa virikkeitä ja kiinnostaa oppijaa. (Kauppi 2004, 19; Manninen ym. 2007, 15-17.)

Oppimisympäristöt voidaan luokitella myös formaalin, nonformaalin ja informaalin oppimisen kautta. Formaalia oppimista tapahtuu virallisessa koulutusjärjestelmässä, jonka raamina opetussuunnitelmat toimivat. Formaalisessa oppimisessa korostuvat opettajan asema auktoriteettina, oppijan ulkopuolelta asetetut tavoitteet ja ulkoinen arviointi sekä opintosuoritusten myöntäminen. Nonformaalia oppimista tapahtuu virallisen koulutuksen ulkopuolella, mutta se on organisoitua. Sitä on kuvailtu kokonaisvaltaiseksi, kokemuspohjaiseksi, tilannesidonnaiseksi, tiedostamattomaksi oppimiseksi, mutta se voi myös olla oppijan suunnittelemaa, jäsentämätöntä ja yhteisöllistä oppimista. Informaali oppiminen on arkipäivän oppimista, jota tapahtuu jokapäiväisessä elämässä vuorovaikutuksessa muiden ihmisen kanssa. Siihen voidaan

ajatella sisältyvän myös niin sanottu piilo-oppiminen. Työpajoilla oppiminen on kaikkea edellä mainittua. (Hämäläinen & Palo 2014, 35; Karhuvirta 2012, 189.)

Työpajalta ei saada tutkintotodistuksia, kuten formaalista oppimisesta saa suoritettuaan koulutuksen. Työpajat voivat kuitenkin antaa osallistumis- ja osaamistodistuksia, jotka on tehty yhteistyössä formaalin koulutusjärjestelmän kanssa. Salon nuorten työpajatoiminta oli mukana MAST – maakunnallisen ohjausmallin hankkeessa, jonka myötä mahdollistui tiettyjen ammatillisten opintojen suorittaminen työpajalla. Hankkeen tuotoksena oli Varsinais-Suomen ammatillisten oppilaitosten ja työpajojen välinen yhteistyösopimus, jonka puitteissa opinnot ovat hyväksiluettavissa ammatillisessa peruskoulutuksessa. Työpajalla suoritettavat tehtävät ja toiminta arvioidaan opetus-suunnitelman sisältöjen mukaisesti. Nuoret saavat työpajajaksosta kirjallisen osaamistodistuksen, jossa työvalmentaja arvioi nuoren työskentelyä ja kirjaa työtehtävät työtunteineen. Osaamistodistusta nuori voi jatkossa hyödyntää opiskelu- tai työpaikkaa hakiessaan. Ammattiopinnoista riippuen nuori voi myös hakea opintoihinsa työpajajaksolta hankitun osaamisen tunnustamista (AHOT). Osaamistodistukseen voidaan liittää myös portfolio, valokuvia ja muuta materiaalia, joka kertoo nuoren työpajalla saavuttamasta osaamisesta. (MAST – maakunnallisen ohjausmallin www-sivut 2014.)

Työpajoilla toiminnallisuus ja joustavuus korostuvat oppimisympäristössä, jossa opitaan omaan tahtiin ja pakottamatta. Taidot ja osaaminen lisääntyvät tekemisen kautta. Valmentautujan on mahdollista suorittaa tutkinnon osia tai jopa kokonainen tutkinto, mikäli työpajan oppimisympäristö on tunnistettu ja tunnustettu. Tällöin voidaan puhua opinnollistamisesta, jota pyritään lisäämään työpajojen yhdeksi toimintatavoitteeksi. ”Opinnollistaminen on valmentautujan aiemmin karttuneen osaamisen selvittämistä ja valmennuksen aikana lisääntyneen ammatillisen osaamisen tunnistamista.” (Valtakunnallisen työpajayhdistyksen www-sivut 2014.)

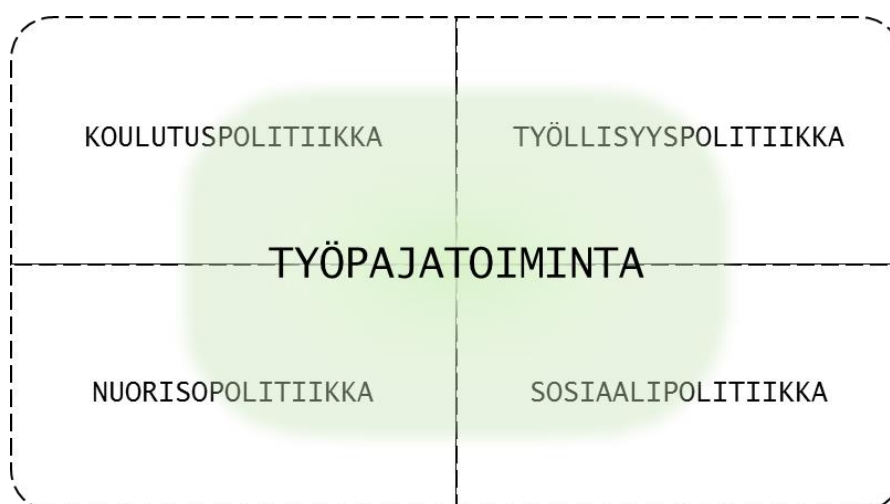
Oppimisympäristön tunnistaminen vaatii työpajojen ja oppilaitosten yhteistyötä. Oppimisympäristön tunnistaminen on käytännössä työpajan tilojen, laitteiden ja valmennustoimintojen analysointia ja kirjaamista. Suosituksena on, että niin työpajan valmentaja kuin oppilaitoksen opettaja osallistuvat tunnistamiseen. Prosessin tuloksena on kirjallinen tunnistamisraportti. Tunnistamisprosessin yhteydessä työpajalle

luodaan paikallisia työkaluja, mikä tarkoittaa työtehtävien tarkempaa avaamista pajakohtaisesti. Työpajakohtaisia työtehtäviä verrataan valtakunnallisten ammatillisten perustutkintojen tutkinnon perusteisiin ja erityisesti sen ammattitaitovaatimuksiin ja arviointikriteereihin. Osaamisen arviointia ja seuranta varten tehdään työpajakohtaiset välineet, joiden avulla valmentautujan on mahdollista tehdä itsearviointia ja valmentajan tunnistaa osaamista. Sopimuksia oppilaitoksen ja työpajan välillä voidaan tehdä missä vaiheessa tahansa. Sopimuksen tarkemmat sisällöt pohjautuvat paikallisiin käytäntöihin. Työpajalle on mahdollista luoda osaamiskartta, joka kuvaa, minkälaista osaamista kyseisessä oppimisympäristössä voi kertyä. Tätä kautta oppimisympäristö tulee yhteismitalliseksi ja vertailukelpoiseksi muiden oppimisympäristöjen kanssa. Osaamiskartta tuo työpajatoiminnalle näkyvyyttä ja helpottaa palvelujen markkinoimista. Osaamiskartta on merkki tunnistetusta oppimisympäristöstä. (Hämäläinen & Palo 2014, 39-41.)

4 TYÖPAJATOIMINNASTA YLEISESTI

Työpajatoimintaa on ollut Suomessa yli 30 vuotta. Toiminta on vuosien mittaan kehittynyt ja laajentunut tavoitteellisemmaksi ja pajoilla tapahtuva valmennus on selkeästi ammatillistunut. Työpaja on yhteisö, jossa työnteon ja siihen kytkeytyvän valmennuksen tavoitteena on parantaa yksilön arjenhallintataitoja sekä kykyä ja valmiuksia hakeutua koulutukseen tai työhön. Valmennus työpajalla tarkoittaa kasvatuksellisten ja pedagogisten periaatteiden noudattamista. Vakiintuneita menetelmiä ovat työ- ja yksilövalmennus. Työvalmennuksen tarkoituksena on tukea tiettyjen tehtävien, taitojen ja yleisten työelämätaitojen oppimista sekä yhteistä toimintaa muiden valmentautujien kanssa. Valmentautujaa autetaan tunnistamaan omaa osaamistaan tullakseen tietoisiksi kyvyistään ja niiden kasvamisesta. (Työpajatoiminta 2013 2014, 22; Valtakunnallisen työpajayhdistyksen www-sivut 2014.)

Työpajoilla tehtävät työt vaihtelevat paikoittain suuresti ja ne muotoutuvat usein paikallisten tarpeiden mukaisesti. Perinteisimmät alat ovat metalli-, puu-, tekstiili- ja auto- ja kuljetusala. Muita mahdollisia työpajoilla tehtäviä töitä on esimerkiksi puisto- ja vihertöissä, kierrätyksessä, median ja viestinnän parissa, toimistotöissä, keittiö- ja puhdistuspalveluissa sekä kiinteistöpalveluissa. (Työpajatoiminta 2013 2014, 21.)

Kuvio 2. Työpajatoiminta osana koulutus-, työllisyys-, sosiaali- ja nuorisopolitiikkaa.

Tämänhetkisen työpajatoiminnan asema on julkisen sektorin palvelukokonaisuudessa sosiaalialan palveluiden ja nuorisotyön sekä avointen koulutus- ja työmarkkinoiden väleissä, reuna-alueilla sekä niiden välisillä rajapinnoilla (Kuvio 2). Suomessa on tällä hetkellä n. 260 kuntien, säätiöiden, erilaisten yhdistysten ja yhteisöjen ylläpitämää työpajaa, joissa on vuosittain n. 20 000 valmentautujaa. Valmentautujista suurin osa on alle 29-vuotiaita nuoria. (Hämäläinen & Palo 2014, 10; Työpajatoiminta 2013 2014, 4.)

4.1 Työpajatoiminnan kehittyminen tähän päivään

Työpajatoiminnan historia ulottuu 1980-luvulle asti ja alkuvaiheessa toiminnan kautta etsittiin lähinnä uusia ratkaisuja nuorten koulutuksesta ja työelämästä syrjäytymisen ongelmiin. Toiminta yhdisti aluksi nuorisotyön ja työvoimahallinnon tavoitteet uudella tavalla. 1990-luvulla laman ja massatyöttömyyden myötä työpajojen tarve lisääntyi ja niitä perustettiin lähes jokaiseen kuntaan. Alueellisen ja valtakunnallisen verkoston kautta toiminnan kehittäminen sai paremmat mahdollisuudet. Samalla oppisopimuskoulutus, tukityöllistäminen ja työpajat yhdistyivät. 1990-luvun lopulla työpajatoiminta vakiintui ja levisi edelleen. Suomen EU:hun liittymisen jälkeen toimintaa pystyttiin rahoittamaan myös Euroopan Sosiaalirahaston rakennerahaston avulla. Asiakasryhmä muuttui haasteellisemmaksi ja laajentui nuorista kaikkiin työikäisiin, kun pitkäaikaistyöttömyys kasvoi myös muissa ikäluokissa. Työpajojen yhteistyötahona toimi työhallinnon lisäksi enenevissä määrin myös paikallinen sosiaali-toimisto. Nämä lisäsivät tarvetta valmennusmenetelmien kehittämiseen. (Hämäläinen & Palo 2014, 10; Valtakunnallisen työpajayhdistyksen www-sivut 2014.)

Työpajatoiminta asiakaskuntineen on vuosien saatossa laajentunut ja kehittynyt tavoitteellisemmaksi toiminnaksi. Suurimmassa osassa kunnista on tarjolla työpajatyypistä toimintaa. Työpajatoiminta on nykyään nuoriso- ja työllisyyspolitiikan lisäksi osana koulutus- ja sosiaalipolitiikkaa. Pajakoulut ovat yleistyneet ja mahdollistavat suorittaa peruskoulu tai ammatillinen tutkinto loppuun. Uusia lisääntyviä asiakasryhmiä ovat mielenterveyskuntoutujat, päihdeongelmaiset ja maahanmuuttajat. Tämä on edellyttänyt työpajojen henkilökunnalta vahvaa osaamista työ- ja yksilö-

valmentajina sekä yhteistyötä muiden toimijoiden kanssa. (Hämäläinen & Palo 2014, 10-11; Valtakunnallisen työpajayhdistyksen www-sivut 2014.)

Työpajatoiminnan perustehtävä on kehittynyt hätäaputyöllistämisestä yksilöllisten valmennus- ja kuntoutuspalvelujen tuottamiseen. Nykyään työpajat valmentavat, kouluttavat ja kuntouttavat. Laadukkaita pajapalveluita pyritään kehittämään ja tuoteistamaan erityisesti työhallinnon sekä sosiaali- ja opetustoimen paikallisiin tarpeisiin (Komonen 2007, 429). Työpajalla vakiintuneita menetelmiä ovat konkreettisen tekemisen lisäksi työvalmennus ja yksilövalmennus. Työvalmennus keskittyy työkyvyn ja osaamisen kehittämiseen ja yksilövalmennus painottuu arjenhallintataitojen ja toimintakyvyn tukemiseen. Työpajojen toimintamuotoja on työ- ja yksilövalmennuksen lisäksi useita. Starttivalmennus tarjoaa matalan kynnyksen palvelua. Sen tarkoituksena on vastata kaikkein heikoimmassa asemassa olevien henkilöiden yksilöllisiin kuntoutuksellisiin tarpeisiin. Starttivalmennus on tavoitteellista ja kokonaisvaltaista arjessa tapahtuvaa työskentelyä. Arjen- ja elämänhallinnan ohella tuetaan moniammatillisen verkoston työtä sekä valmentautujan kiinnittymistä muihin tarvittaviin palveluihin. (Työpajatoiminta 2013 2014, 23; Valtakunnallisen työpajayhdistyksen www-sivut 2014.)

4.2 Valmentautajat työpajoilla

Valtaosa valmentautujista ohjautuu työpajoille työvoimapalvelujen kautta. Monet valmentautujista hakeutuvat myös itse suoraan työpajoille. Tätä selittää ainakin se, että työpajatoiminta on laajentunut kattavasti valtakunnallisella tasolla ja toiminnasta on saatavilla enemmän tietoa esimerkiksi verkon kautta. Toisaalta myös etsivään nuorisotyöhön panostaminen on lisännyt nuorten tavoitettavuutta ja kontaktien löytymistä merkittävästi. (Työpajatoiminta 2013 2014, 16.)

Valmentautujista suurin joukko osallistuu työkokeiluun tai kuntouttavaan työtoimintaan. Näiden toimenpiteiden määrä on lisääntynyt vahvasti viime vuosina. Osaltaan siihen on vaikuttanut käytössä olevien lakien ja niistä aiheutuvien toimenpiteiden muutokset. Valmentautijat voivat pajajaksonsa aikana osallistua useampaan toimenpiteeseen. Työpajakso kestää tavallisesti alle kuusi kuukautta. Melkein kolmannes

jaksoista kestää kuitenkin pidempään. Se johtunee mitä ilmeisimmin erilaisten toimenpiteiden ketjusta, jossa kuntouttavasta työtoiminnasta siirrytään työkokeiluun tai työkokeilusta palkkatuettuun työhön. Näiden kokonaiskesto ylittää tyypillisen puolen vuoden jakson. (Työpajatoiminta 2013 2014, 14, 17.)

4.3 Työpajatoiminta lainsäädännössä ja muissa ohjeistuksissa

Laki ei velvoita kuntia järjestämään työpajatoimintaa. Lainsäädäntö ohjaa työpajojen valmennuspalveluja, mutta itse toimintaa ja sen sisältöä ei laissa määritellä. Nuorisolain (72/2006) 7 §:n mukaan nuorten työpajapalvelut kuuluvat tarvittaessa kunnan nuorisotyöhön ja -politiikkaan. Nuorisolain tavoitteena on tukea nuorten kasvua ja itsenäistymistä, ehkäistä ja poistaa ongelmia kasvuympäristössä sekä edistää nuorten aktiivista kansalaisuutta ja sosiaalista vahvistamista. Lainsäädäntö määrittelee nuoriksi alle 29-vuotiaat.

Työpajojen valmennuspalveluissa tulee huomioida kaikki ne säädökset, jotka liittyvät toiminnan eri sisältöihin (esim. lastensuojelua (417/2007), henkilötietoja (523/1999) jne.). Laki kuntouttavasta työtoiminnasta (189/2001) säätelee toimenpiteitä, joilla parannetaan pitkäaikaisen työttömyyden perusteella työmarkkina- tai toimeentulotukea saavan henkilön edellytyksiä työllistyä avoimilla työmarkkinoilla tai osallistua koulutukseen. Kuntouttava työtoiminta velvoittaa kuntia tekemään työttömälle työnhakijalle kuntoutussuunnitelman kolmen kuukauden kuluessa työttömyyden alkamisesta. Työskentely pajalla voi olla osana kuntoutussuunnitelmaa, jos työnhakijan työkyky tai ammattitaito on syystä tai toisesta heikentynyt. Vuoden 2015 alusta voimaan astuneen lakiuudistuksen myötä kuntouttavan työtoiminnan tavoitteena on asiakkaan työ- ja toimintakyvyn parantaminen niin, että hän voisi osallistua julkisiin työvoimapalveluihin tai työhön. (Sosiaali- ja terveysministeriön www-sivut 2014; Työpajatiedon www-sivut 2015.)

Suurin osa valmentautujista ohjautuu työpajoille työ- ja elinkeino- eli TE-palvelujen kautta (Hämäläinen & Palo 2014, 11). Laki julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta (916/2012) määrittelee muun muassa työ- ja elinkeinotoimiston palveluja. Julkisten työvoima- ja yrityspalvelujen tehtävänä on tukea työmarkkinoiden toimivuutta tur-

vaamalla osaavan työvoiman saatavuutta ja tarjota työnhakijoille mahdollisuuksia saada työtä. TE-palveluihin kuuluvat työnvälityspalvelujen lisäksi esimerkiksi henkilöasiakkaan palveluprosessiin liittyvät asiantuntija-arvioinnit sekä tämän lain mukaiset tuet ja korvaukset. Laissa määritellään esimerkiksi työkokeiluun ja palkkatukeen liittyviä seikkoja. Valtaosa valmentautujista osallistuu työpajajaksolla joko työkokeiluun tai kuntouttavaan työtoimintaan (Työpajatoiminta 2013 2014, 17).

Sosiaalihuoltolaissa (1301/2014, 17§) työpaja mainitaan sosiaalisen kuntoutuksen yhteydessä. ”Nuorten sosiaalisella kuntoutuksella tuetaan nuorten sijoittumista työ-, työkokeilu-, opiskelu-, työpaja- tai kuntoutuspaikkaan sekä ehkäistään näiden keskeyttämistä.” Sosiaalinen kuntoutus tarkoittaa, että sosiaalityön ja -ohjauksen avulla tuetaan tehostetusti sosiaalisen toimintakyvyn vahvistamista, syrjäytymisen torjumista ja osallisuuden edistämistä. Sosiaaliseseen kuntoutukseen kuuluu muun muassa arkipäivän toiminnoista suoriutumisen ja elämänhallinnan valmennusta, ryhmätoimintaa ja sosiaalisten vuorovaikutussuhteiden tukemista.

Nuorisotakuu tuli voimaan vuonna 2013 ja sitä edelsi vuonna 2005 voimaan astunut nuorten yhteiskuntatakuu. Nuorisotakuun edellytyksenä on tarjota jokaiselle alle 25-vuotiaalle nuorelle ja alle 30-vuotiaalle vastavalmistuneelle opiskelu-, työkokeilu-, työpaja-, kuntoutus- tai työpaikka kolmen kuukauden sisällä työttömäksi ilmoittautumisesta. Kaikille nuorille halutaan antaa realistiset mahdollisuudet suorittaa peruskoulun jälkeinen tutkinto ja työllistyä. Työpajat nähdään yhtenä koulutukseen ja työelämään johtavana vaihtoehtona. (Hämäläinen & Palo 2014, 13; Työ- ja elinkeinoministeriön www-sivut 2015.)

Opetusministeriö laati vuonna 2006 Nuorten työpajatoiminnan yleiset perusteet ja suositukset. Niissä määritellään toiminnan yleiset perusteet työpajan ja nuoren näkökulmista, työpajatoiminnan tavoitteet ja tehtävät sekä suositukset ja niiden soveltaminen. Perusteiden mukaan työpajojen tavoitteena on parantaa nuoren valmiuksia päästä koulutukseen, saattaa aloitettu koulutus loppuun tai sijoittua avoimille työmarkkinoille. Lisäksi tavoitteena on parantaa nuoren elämänhallintataitoja yksilöllisesti ja tukea nuorta hänen omien edellytystensä mukaisesti. Työpajatoiminnan tehtävänä on tarjota nuorelle yksilö- ja työvalmennusta osana paikallista moniammatillista verkostoa. Jokaiselle nuorelle laaditaan henkilökohtainen suunnitelma, jonka

laatimiseen ja tavoitteiden asettamiseen sekä tulosten arviointiin nuori itse osallistuu. Nuori voi tulla työpajalle ilman viranomaisen ohjausta. Tässä tilanteessa työpaja miettii yhdessä nuoren kanssa nuoren elämäntilanteeseen sopivan vastuuviranomaisen. (Opetusministeriö 2006, 1-3.)

4.4 Salon kaupungin nuorten työpajatoiminta

Opinnäytetyöni työelämäyhteytenä toimivat Salon kaupungin nuorisopalvelut. Opinnäytetyöni tutkimuksen kohteena on nuorten työpajatoiminta. Salon nuorten työpajatoiminta on suunnattu salolaisille 15–25-vuotiaille nuorille, jotka ovat ilman opiskelu- tai työpaikkaa. Toiminta on aloitettu vuonna 2002. Tällä hetkellä Salon nuorten työpajatoiminnassa pajoja on neljä: taide-, media-, puutyö- sekä kahvilapaja. (Salon kaupungin www-sivut 2014.) Kukin työpaja on kahdeksanpaikkainen.

Työpajoilla noudatetaan yleisiä työelämän sääntöjä hieman sovellettuna. Työpajatoiminta mahdollistaa työelämän ja arjen harjoittelun sekä tukee nuoren tulevaisuuden suunnittelua hänen omista henkilökohtaisista tarpeista lähtien. Työpajoilla nuorten tukena työskentelevät työvalmentajat sekä yksilövalmentaja, jotka toimivat yhteistyössä muiden nuorten kanssa työskentelevien tahojen kanssa. (Salon kaupungin www-sivut 2014.)

Työpajoilla työtä tehdään räätälöidysti nuoren omat toiveet, kiinnostuksen kohteet, taidot ja tarpeet huomioiden. Työt ovat vaihtelevia ja mukautuvat tilanteiden mukaisesti. Työtehtävät voivat liittyä erilaisiin asiakastöihin tai muihin työelämään kytkeytyviin projekteihin. Salon nuorten työpajatoiminnassa pajat jakautuvat sisällöiltään eri osaamisalueisiin, joissa mahdollisuuksia on monipuolisesti. Puutyöpajalla mahdollisia töitä ovat uusien tuotteiden, kuten huonekalujen, lelujen ja käyttöesineiden suunnittelu ja valmistus, vanhojen huonekalujen kunnostus ja verhoilu, työpiirustusten tekeminen sekä asiakastöiden kuljetus. Taidepajalla työt painottuvat erilaisiin kädentaitomenetelmiin, kuten esimerkiksi kankaanpainantaan, kudontaan, ompeluun, huovutukseen, neulontaan, virkkaukseen, tiffany-töihin ja askarteluun. Taidepajalla on myös mahdollista maalata, tehdä taidegrafiikkaa sekä työstää kierrätys- ja luonnonmateriaaleja. (Salon nuorten pajatoiminta 2015.)

Mediapajalla mahdollisiin töihin kuuluvat esimerkiksi painotöiden (mm. esitteet, julisteet, mainokset, logot) graafinen suunnittelu, www-sivujen teko ja päivitykset, videointi, digikuvaus, vanhojen tallenteiden digitointi sekä livetaltioinnit. Kahvilapajalla on mahdollista valmistaa lounasta sekä erilaisia suolaisia ja makeita leivonnaisia. Paja ottaa vastaan myös tilaustöitä kahvitustilaisuuksiin ja mukaan haettaviin tuotteisiin. Kahvila antaa nuorelle mahdollisuuden osallistua kassatyöskentelyyn ja asiakaspalveluun sekä rahan käsittelyyn. Muita kahvilapajan töitä ovat astiahuolto, jätehuolto, tuotteiden koristelu, esillepano ja tarjoilu. Nuoret osallistuvat tarjottavien tuotteiden suunnitteluun, hinnoitteluun, mainostukseen sekä kauppalistan tekoon. (Salon nuorten pajatoiminta 2015.)

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

Tutkimuksen toteuttamista tarkastellaan kuvailemalla ensin opinnäytetyön tutkimuksessa käytettyä tutkimusmenetelmää, joka tässä työssä on laadullinen. Sen jälkeen esitellään miten tutkimusaineisto hankinta toteutui puolistrukturoitujen haastattelujen avulla sekä kuinka niistä saatua aineistoa käsiteltiin ja analysoitiin.

5.1 Laadullinen tutkimusmenetelmä

Opinnäytetyöni tutkimusmenetelmäksi valitsin kvalitatiivisen eli laadullisen lähestymistavan. Laadullisen tutkimuksen tavoitteena on uusien näkökulmien löytäminen ja keksiminen tutkittavasta ilmiöstä. Tutkittavat eli tässä tapauksessa nuoret osallistuivat aktiivisesti tutkimukseen tuottamalla itse tutkimusaineistoa. Laadullista tutkimusta luonnehtii todellisen elämän kuvaaminen. Ihmisiä tarkastellaan toimintaympäristöissään, joka opinnäytetyössäni on työpajaympäristö. Tutkimusmenetelmää kuvaa humanistisuus, jonka kautta luodaan ymmärrys inhimillisen toiminnan perusteista ja lähtökohdista. Laadullisessa tutkimuksessa tutkijan tavoitteena on yleensä löytää odottamattomia seikkoja. Yleisesti voidaan ajatella, että laadullisella tutkimuksella on enemmän tarkoitus löytää tai paljastaa tosiasioita kuin todentaa olemassa olevia teorioita tai testata hypoteeseja. Lähtökohtana on aineiston yksityiskohtainen tarkastelu. Tutkija ei määrää sitä, mikä on tärkeää. Tutkimuksessa vastaan tulleita tapauksia käsitellään ainutlaatuisina ja aineistoa tulkitaan sen mukaisesti. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2013, 161-164.)

5.2 Haastattelun toteutus tutkimusaineiston hankinnassa

Keräsin opinnäytetyöni tutkimusaineiston puolistrukturoitujen yksilöhaastattelujen avulla. Puolistrukturoitu haastattelu on lomakehaastattelun ja avoimen haastattelun välimuoto, jossa kysymykset on osaltaan määriteltä ennalta ja haastattelija voi vaihdella niiden sanamuotoa. Puolistrukturoidussa haastattelussa jotkin näkökulmat on etukäteen mietitty, mutta eivät kaikki. Haastattelemisen oli tälle tutkimukselle luonnollisin tapa kerätä tietoa. Haastattelun avulla saadaan syvällistä tietoa, mielipiteitä,

käsityksiä ja ymmärrystä ihmisten toiminnasta (Hirsjärvi & Hurme 2008, 11, 47). Halusin tässä tutkimuksessa kuulla nuorten ajatuksia oppimisesta heidän omien kokemustensa kautta. Haastattelu antaa haastateltavalle mahdollisuuden tuoda asioita esiin vapaasti ja haastattelija voi heti selventää ja syventää vastauksia (Hirsjärvi & Hurme 2008, 34). Käytin haastattelurungon työstämisessä apuna tutustumalla muutamisiin olemassa olevien tutkimusten haastattelurunkoihin. Eniten haastattelurungon hahmottamisessa hyödynsin nuorten kokemuksia ja oppimista työpajoilla tutkineen Korpelan (2009) pro gradu -tutkielmaa sekä työpajojen merkitystä oppimisessa selvittäneiden Gardemeisterin & Miikkin (2011) kehittämishanketta. Näiden tutkimusten sekä niissä käytettyjen haastattelurunkojen, oman opinnäytetyöni teorian ja omien kiinnostuksen kohteiden pohjalta muotoutui haastatteluissa käytetty runko. Haastattelurunko löytyy opinnäytetyön liitteistä (Liite 1).

Tarkoitukseni oli haastatella nuoria, jotka haastatteluhetkellä olivat tai olivat olleet työpajajaksolla. Opinnäytetyöstäni ja siihen liittyvästä haastattelusta kerrottiin nuorille vuoden 2015 alusta lähtien useassa työpajojen yhteisessä viikkopalaverissa, jotta nuoret saivat ensin rauhassa pohtia asiaa ja mahdollisuuttaan osallistua tutkimukseen. Kävin myös itse paikan päällä esittäytymässä nuorille ja kertomassa lyhyesti opinnäytetyöstäni heidän viikkopalaverissaan tammikuussa 2015. Tein yhdessä nuorisotyön suunnittelijan kanssa listan haastatteluajoista, joista haastatteluun halukkaat saivat valita itselleen sopivan ajankohdan. Haastatteluajat olivat nuorten työaikana. Nuoret saivat ilmoittautua haastatteluun viikkopalaverissa, ja sen jälkeen jätin listan yksilövalmentajalle. Yksilövalmentajalla on hyvät yhteydet nuoriin ja hän pystyi oman työn ohella kysymään nuorilta halukkuutta osallistua haastatteluun.

Haastattelut toteutettiin maaliskuussa 2015 muutamana peräkkäisenä päivänä. Haastattelin erikseen viittä nuorta, jotka haastatteluhetkellä olivat työpajajaksolla Salon nuorten työpajatoiminnassa. Haastattelut äänitettiin aineiston käsittelyn helpottamiseksi, mistä kerroin nuorille jo esittäytymiskerralla. Haastattelun alussa selvitin jokaiselle opinnäytetyöni tarkoituksen sekä käsitteleväni haastatteluaineistoa luottamuksellisesti. Pyysin myös jokaiselta haastateltavalta kirjallisen suostumuksen haastatteluun osallistumisesta ja haastatteluaineiston käytöstä (Liite 2). Kerroin haastateltaville, että ei ole olemassa oikeita tai vääriä vastauksia. Sekä sen, että mikäli kysymys tuntuu vaikealta, siihen voi kysyä tarkennusta tai jättää kokonaan vastaamatta.

Varmistin myös, että haastateltavat osallistuvat haastatteluun vapaaehtoisesti omasta tahdostaan. Haastattelun aluksi halusin lisäksi selvittää, mikä sai nuoret osallistumaan tähän haastatteluun. Eräs haastateltavista totesi, että hänellä voisi olla jotain sanottavaakin. Lisäksi se, ettei halukkaita hänen näkemyksensä mukaan ollut riittävästi, vaikutti osallistumiseen. Myös halu auttaa ja kiinnostus tutkimusta kohtaan olivat syitä osallistua haastatteluun. Yksi haastateltavista osallistui haastatteluun kun sitä häneltä kysyttiin ja sen myötä ajatteli, että se voisi olla mielekästä.

Haastattelupaikkana toimi työpajojen läheisyydessä sijaitseva neuvotteluhuone, joka tilana toimi hyvin kaikkien haastattelujen osalta pienestä taustahälinästä huolimatta. Haastattelut kestivät ajallisesti noin puolesta tunnista tuntiin. Keskustelua käytiin myös haastatteluäänityksen ulkopuolella. Halusin alkukeskusteluilla luoda nuoriin luottamuksellisen yhteyden enkä haastattelujen aikana huomannut nuorissa selkeää jännittämistä tai edes äänittämisen häiritsevän keskustelua.

5.3 Tutkimusaineiston käsittely ja analysointi

Haastattelujen jälkeen litteroin jokaisen haastatteluäänitteen sanatarkasti. Tauot puheessa ja selkeät eleet, kuten naurahdukset, merkitsin myös litterointia tehdessäni. Tutkimustuloksissa käytettävistä esimerkeistä olen kuitenkin jättänyt osan täytesanoista pois tekstin sisällön selkiyttämiseksi. Kaikkiaan litteroitua aineistoa kertyi viidestä haastattelusta yhteensä 33 sivua. Haastateltavat koodasin vielä numeroin satunnaiseen järjestykseen. Litteroinnin jälkeen luin tekstit pari kertaa läpi, ennen kuin aloin tarkastelemaan aineistoa analyysimielessä tarkemmin.

Analysoinnin tarkoituksena on selkeyttää ja tiivistää tutkimusaineistoa. Tavallisesti kaikkea materiaalia ei ole tarpeellista analysoida eikä kaikkea kerättyä materiaalia pystytä kaikissa tapauksissa hyödyntämään. Laadullisella analyysillä on muutamia pääpiirteitä. Ensinnäkin analyysi alkaa useimmiten jo haastattelutilanteesta. Haastattelun yhteydessä haastattelija voi tehdä havaintoja toistuvista, jakautuvista ja erityisistä tapauksista. Toiseksi aineistoa analysoidaan yleensä säilyttäen sen alkuperäinen sanallinen muoto. Analyysitekniikoita on useita ja laadullisessa tutkimuksessa on

vain vähän standardoituja työtapoja. Ei myöskään ole olemassa yhtä hyvää, oikeaa tai muita parempaa analyysitapaa. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 135-136.)

Aineiston analyysissä käytin apuna teemoittelua ja luokittelua. Teemoittelu tarkoittaa, että ”analyysivaiheessa tarkastellaan sellaisia aineistosta nousevia piirteitä, jotka ovat yhteisiä usealle haastateltavalle.” (Hirsjärvi & Hurme 2008, 173.) Tarkoituksenani oli löytää yhteyksiä eri vastauksien välillä. Jaoin ensin tutkimuskysymyksiin liittyvät asiat teema-alueisiin. Teema-alueet ovat oppimistavoitteet ja oppiminen työpajalla, oppimisen alueet ja oppimistilanteet, yhteisön ja ympäristön merkitys oppimisessa sekä oppimisen merkitys työpajajakson jälkeen. Tämän jälkeen luin vielä haastatteluja läpi useaan kertaan ja tarkastelin aineistoa kokonaisuudessaan, kunnes aineistosta ei mielestäni enää noussut uusia ajatuksia.

Kuten Hirsjärvi ym. (2013, 229-230) toteavat, tuloksia ei tulisi jättää lukijan käsitysten varaan, vaan niitä olisi selitettävä ja tulkittava. Tulkinta tarkoittaa sitä, että tutkija pohtii aineiston analyysin tuloksia ja tekee niistä omia johtopäätelmiä. Aineistosta esiin nousevia merkityksiä selkiytetään ja pohditaan. Joskus on tarpeellista harkita useampia tulkintoja. Tulosten tulkinta kertoo, mikä saatujen tulosten merkitys on tutkimusalueella ja mikä laajempi merkitys tuloksilla voisi olla. Tulkintaa tehdessä on otettava huomioon myös, miten tutkijan oma kielenkäyttö aineistoa kerätessä on vaikuttanut saatuihin tuloksiin ja miten tutkija on kyennyt itse ymmärtämään tutkittaviin esimerkiksi haastatteluvaiheessa. Tutkimukseen liittyy oikeastaan useita tulkintoja, jossa niin tutkija, tutkittava kuin tutkimusraportin lukija tulkitsevat tutkimusta jokin omalla tavallaan.

6 TUTKIMUSTULOKSET

Tässä luvussa paneudutaan opinnäytetyön tutkimustuloksiin. Tutkimustulosten ensimmäisessä kappaleessa keskitytään haastateltujen nuorten taustatietoihin sekä polkuihin työpajalle. Tulosten toisessa kappaleessa tarkastellaan minkälaisia oppimistavoitteita nuorilla oli työpajajaksolle sekä miten nuoret kokivat oppivansa parhaiten. Kolmannessa kappaleessa tarkastellaan nuorten työpajajaksolla saavuttamia oppimismalueita sekä oppimistilanteita. Neljännessä kappaleessa käsitellään nuorten ajatuksia työpajayhteisön ja -ympäristön merkityksestä oppimisessa. Viimeisessä kappaleessa tarkastelun kohteena ovat työpajajakson aikana tapahtuneen oppimisen merkitys työpajajakson jälkeen: minkälaisia merkityksiä sillä on nuorelle itselleen ja millä tavoin nuori aikoi hyödyntää oppimaansa tulevaisuudessa. Samassa kappaleessa käsitellään myös minkälaisia suunnitelmia nuoret olivat tehneet pajajakson jälkeiselle ajalle ja minkälaisia ajatuksia jakson päättymisen heissä herätti.

6.1 Nuorten taustat ja polut työpajalle

Haastattelin yhteensä viittä nuorta, jotka haastatteluhetkellä osallistuivat työpajajaksolle. Työpajan sisällöllä ei haastattelujen suhteen ollut suurempaa merkitystä, mutta yhtä pajaa lukuun ottamatta kaikilta muilta pajoilta oli vähintään yksi siellä työskennellyt nuori mukana. Haastateltavista yksi oli työskennellyt kahdessakin pajassa jaksonsa aikana ja yksi haastateltava oli tehnyt eri projektien kautta yhteistyötä useamman pajan kanssa. Nuoret olivat iältään 20-23-vuotiaita, ja joukossa oli molempien sukupuolten edustajia. Haastateltavista kaksi viidestä oli ollut työpajalla reilusta kuukaudesta kolmeen kuukauteen, loput kolme haastateltavaa viidestä kuukaudesta seitsemään kuukauteen. Kahdella haastateltavalla pajajakso oli siis vasta alussa ja kolmella muulla jakso oli päättymässä lähiaikoina.

Kaikki haastateltavat olivat suorittaneet peruskoulun. Kolmella haastateltavalla oli sen lisäksi käytynä lukio tai ammatillinen koulutus, ja kahdella muulla oli peruskoulun jälkeen useita keskeytettyjä koulutuksia ammatillisissa oppilaitoksissa. Kahdella haastateltavalla oli myös keskeytettyjä ammattikorkeakouluopintoja. Kaikkiaan neljällä haastateltavalla viidestä oli taustalla vähintään yksi keskeytetty koulutus. Syinä

koulutuksen keskeyttämiseen nähtiin muun muassa motivaation puute, väärä alan valinta ja toisaalta myös sekin, ettei omia erityistarpeita oltu opetuksessa otettu riittävästi huomioon. Opiskelua haittasivat esimerkiksi keskittymisvaikeudet, lukihäiriö ja vääränlainen tahti opiskelussa. Omaan tahtiin opiskeleminen ei tuntunut sopivan yhteen koulun opetusrytmin kanssa.

”No, jääny vähän paha maku (koulun) jälkeen, et siel oppiminen oli karseeta, ei niin käytännönpohjasta ja ei autettu paljon ja ei se sopinu mulle lainkaan. [...] No mul on (koulun) mukaan lukihäiriö, et mä oisin halunnu et sitä oltais noudatettu. Et mul olis ollu HOPS-paperi, mut ei kukaan välittäny mun HOPS-papereist yhtään mitään.” (V5)

Työkokemusta kaikilla haastateltavilla oli vähän tai ei lainkaan. Palkkatyöstä työkokemusta oli kertynyt lähinnä lyhytkestoisista työpätkistä tai kesätoista. Haastateltavista suurin osa oli ollut työttömänä ennen työpajajaksolle tuloa. Työttömyysaikana osa haastateltavista oli käynyt työvoimapolitiittisissa koulutuksissa, valmennuksissa, harjoitteluissa tai osallistunut muihin vastaavanlaisiin kursseihin. Yksi haastateltavista oli opiskellut ammattikoulussa ja käynyt samalla töissä, ennen kuin oli aloittanut pajalla.

Kaksi haastateltavaa oli päässyt työpajalle TE-toimiston kautta. Yksi haastateltava oli tiennyt työpajatoiminnasta jo pitkään, mutta päätyi nuorten työllistymistä tukevien palvelujen työntekijän avustuksella lopulta pajalle. Kaksi haastateltavaa oli keskustellut etsivän nuorisotyöntekijän kanssa ja tie pajalle oli löytynyt sitä kautta. Toiselle oli myös opinto-ohjaaja ehdottanut työpajatoimintaa.

6.2 Nuorten ajatuksia oppimisesta ja oppimistavoitteista työpajajaksolle

Kuten kappaleen 3 otsikko ja sisältökin osoittavat, oppimiseen liittyy hyvin monimuotoisia ulottuvuuksia. Jo itse oppimiskäsite on määritelty useissa lähteissä kirjavasti monin eri tavoin. Siispä halusin itsekin nuorten haastattelujen yhteydessä selvittää, miten kukin haastateltava oppimista määrittelee tai mitä ajatuksia oppiminen heissä herättää. Kysyttäessä mitä oppiminen on, useampien kohdalla vastausta ei tarvinnut kovin kauan miettiä. Parille haastateltavalle tämä kysymys tuntui vaikeamalta ja kysymykseen ”mitä ajattelee oppimisesta” olikin helpompi vastata.

Oppiminen määriteltiin kokeilemiseksi, kokemukseksi ja taitona tehdä uusia asioita. Toisaalta oppiminen nähtiin olevan ”*sitä, että tajuaa omia kykyjensä jossain uudessa asiassa*” (V4). Oppimiseen liitettiin monissa vastauksissa kiinnostuksen suuntaaminen ja konkreettinen tekeminen, koska mielenkiintoiset asiat jäivät luonnollisesti paremmin mieleen. Oppimista pidettiin myös jännittävänä, hauskana, mielekkäänä, mutta myös haasteellisena asiana. Yhden haastateltavan vastauksesta heijastuivat huonot kokemukset kouluoppimisesta. Opiskelusta oli jäänyt huono maku, koska käytännöllisyyttä koulussa oli vähän eikä apuakaan annettu riittävästi. Eräs haastateltava kuvaili oppimista tietynlaisena oivaltamisena, millä tavalla jokin asia tehdään.

”Emmä oikeen osaa selittää, semmonen lamppu syttyy ja sit sä tajuut, et miten se homma menee. Et muuten se on vähän semmost ittelleen niinku selittämistä, et kyl mä osaan tän jutun ja kyl mä osaan tän jutun ja joka kerta menee pieleen, mut sit joku kerta sä opitki sen ihan eri tavalla ja sit sä hoksaat sen periaattees. Sit sä opit.” (V2)

Nuorten oppimistavoitteita lähestyin ensin odotusten ja toiveiden kautta, koska ajattelin niiden olevan helpommin hahmotettavissa nuorten ajatuksissa. Käytin lopulta myös tavoitekäsitettä ja näin sain aina hieman eri näkökulmista lisää tarkentavia vastauksia. Halusin selvittää minkälaisia oppimistavoitteita nuoret olivat asettaneet itselleen työpajajaksolle ja minkälaisissa asioissa he haluaisivat vielä paja-aikana kehittyä.

Useammalla haastateltavalla ei aluksi ollut työpajan suhteen erityisiä odotuksia tai toiveita. Yksi haastateltavista ei ollut etukäteen tiennyt, mitä pajalla voisi oppia ja sen vuoksi tavoitteiden asettaminen oli ollut hankalaa. Muutama haastateltavista oli tullut pajalle avoimin mielin ja halusi seurata mitä siitä ajan kanssa tulee. Työpaja haluttiin nähdä paikkana, johon tulla ja jossa olisi mielekästä tekemistä niin, ettei jäisi aivan tyhjän päälle. Erään haastateltavan oletuksena oli kuitenkin myös oppia jotakin uutta, vaikka välttämättä tarkkoja oppimistavoitteita ei osannutkaan selkeästi niin äkkiseltään ilmaista. Toisaalta mahdollisen oppimisen aiheita nähtiin olevan hyvin laajasti, että niitä oli hankala sen erityisemmin eritellä.

Osalla haastateltavista oli ollut jonkinlaisia ennakkokäsityksiä pajatoiminnasta ja niiden suhteen odotukset olivat lopulta menneet toisin kuin oli alun perin ajateltu. Pajalla oli odotettu olevan yksitoikkoista työtä ja toisaalta myös aikaisempi näkemys toisen paikkakunnan pajatoiminnasta oli varjostanut omia odotuksia työpajajaksolta. Pajatoiminta oli siten yllättänyt työelämäläheisyydellään.

”Et toisaalt mä itseasias odotin jotain, et tääl ois ollu vähän enemmän semmost monotonisempaa työtä vielä, mut et, nyt on suoraan niinku jonkun uuden tuotteen suunnitteluu. [...] Et mä vähän niinku odotin jotain semmost leipäduunia, missä ei paljoo pääse miettimään. [...] Niin se on ehkä sit semmonen mikä meni eri tavalla odotuksissa.” (V1)

”Se oli mun mielest jotenki ihan iltapäiväkerhotyyppinen, nii tää (Salon työpajatoiminta) on jotenki todella erilaist, et täs sä voit nähdä ees vähän sitä työelämää. [...] Ni tää on sillee paljon korkeemmal mitä mä odotin toi et niinku me tehään oikeesti töitä täällä.” (V2)

Suuri osa oppimistavoitteista liittyi jollain tavalla erilaisten taitojen oppimiseen. Työtaidot koskivat monenlaisten työtekniikoiden hallitsemista, materiaalien käyttäytymisen ymmärtämistä sekä materiaalien työstämistä ja käsittelemistä. Erilaisia pajoilta käytettäviä koneita, laitteita ja ohjelmia haluttiin myös oppia käyttämään. Osalle pajalla tehtävät työt olivat jollain tavalla ennestään tuttuja ja niihin liittyviä aiemmin opittuja taitoja haluttiin kehittää paremmiksi. Lisäksi omia etukäteen suunniteltuja tuotteita haluttiin oppia tekemään alusta loppuun asti itse.

Toinen useissa vastauksissa toistunut tavoite oli oppia elämään niin sanotussa tavallisessa päivärytmissä. Päivärytmi saattoi pajajakson alussa olla sekaisin tai sitä haluttiin työpajan avulla edelleen ylläpitää. Päivärytmin säilyttäminen nähtiin tärkeänä senkin puolesta, että esimerkiksi tulevaa työpaikkaa ajatellen rytmi olisi sitten pajan myötä valmiina.

Muita vastauksissa esiintyviä tavoitteita työpajajaksolle olivat kotoa pois muuttaminen, taloudellisen tasapainon saavuttaminen sekä työpaikan hakeminen ja saaminen. Kysyttäessä mitä haastateltavat olisivat halunneet vielä oppia, yksi haastateltava olisi kaivannut enemmän apua työnhakuun etenkin kirjallisten hakemusten muodossa. Hän piti sitä pajatoiminnan yhtenä tärkeimmistä tehtävistä, että tukea tulisi työnhakuun enemmänkin.

Yksi haastateltavista tiedosti, ettei halua tänä vuonna opiskelemaan tai töihin, ja tästä tehtynä tulkintana tavoitteena olisi keskittyminen oman hyvinvoinnin lisäämiseen. Lisäksi eräs haastateltava oli asettanut itselleen tavoitteiksi oppia itsensä kontrolloimista ja kehittää pitkäjänteisyyttä erilaisissa tilanteissa.

Lähes kaikki haastateltavat nuoret kokivat tekemällä oppimisen itselleen mielekkäimpänä tapana oppia. Yksi haastateltava mainitsi teoriapainotteisen oppimisen olevan itselleen luonnollisin keino oppia, mutta näki sen ohella myös käytännön tärkeänä.

”No mulle itelle varmaan just et tämmönen enemmänki teoriapainotteinen oppiminen on niinku mun juttu, mut kyl tottakai sitä käytäntöö siin sit tarvitaan, koska et sä nyt tietenkään kaikkee voi nyt oppii vaan silleen et sä luet kirjoi. Mut et kumminki sellanen hyvä niinku yhdistelmä molempia mun mielest.” (V3)

Osa haastateltavista piti myös näkemällä oppimista hyvänä keinona oppia siten, että joku toinen ensin näyttää miten jokin asia tehdään ja itse seuraa vierestä. Olennaista oli kuitenkin konkreettinen kontakti opittavan asian kanssa. Itsensä toteuttamista ja mahdollisuutta tehdä itse asioita nähtiin merkityksellisinä. Omaan tahtiin opiskelemista ja avun saamista aina tarvittaessa pidettiin mielekkäänä oppimisena. Eräs haastateltava kuvaili omaa oppimistyyliään heittelehtiväksi ja koki omassa oppimisessaan huonona puolena sen, että kiinnostuksen kohteet vaihtelivat turhankin nopeasti.

”Must tuntuu, et ehkä mun oppimises huonona puolena on se, et mä jotenkin vaihtelen mun kiinnostuksen kohteita liian tiuhaan. Vähän niinku just noi koulutkin, et mä oon ollu siel pari ekaa kuukaut kauheen innoissani ja sit mä, sen jälkeen rupeen miettii toista. [...] Impulsiivinen oppija ehkä.” (V1)

Kysyttäessä mitä asialle voisi tehdä, haastateltava totesi kaipaavansa tilanteita, missä oma tapa oppia toimisi parhaiten. Koulun rytmiin pakottaminen ei ainakaan auttaisi ja haastateltava koki, ettei monessakaan koulutuksessa ole mahdollisuutta oppia omaan tahtiin tai omalla tyylillä. Työpajalla tämä tuntui olevan mahdollista.

Yksi haastateltavista koki oman oppimistyylin hahmottamisen vaikeana, vaikka samalla totesikin tekemisestä jäävän eniten mieleen. Kuitenkin oppimistyylien oppiminen myös kiinnosti, koska haastateltava pohti olisiko muista oppimistavoista ollut jo keskeytyneessä koulutuksessa apua tai merkitystä.

6.3 Nuorten työpajalla saavuttamat oppimisen alueet

Nuorten työpajalla saavuttamat oppimisen alueet liittyivät pitkälti erilaisten tietojen ja taitojen oppimiseen. Opitut asiat olivat hyvin konkreettisia ja keskittyivät enimmäkseen työvalmennuksen kautta tullessiin asioihin. Yksilövalmennusta ei vastauksen perusteella osattu selkeästi mieltää osaksi pajatoimintaa, joten siitä oli tehtävä täsmentäviä lisäkysymyksiä. Vastauksia tarkasteltaessa oli otettava huomioon myös, että pajalla vähemmän aikaa olleiden oli vaikeampi hahmottaa oppimaansa kuin niillä, joiden pajajakso oli jo päättymässä. Kysyttäessä minkälaisissa tilanteissa oppimista tapahtui, lähes kaikki haastateltavat mainitsivat tapauksen, jossa jokin oli mennyt pieleen. Myös ristiriitatilanteet muiden ihmisten kanssa olivat yhden haastateltavan mukaan olleet parhaimpia oppimistilanteita ja niistä oli oppinut itsensä kontrollointia herkemmin. Yksi haastateltavista totesi oppineensa parhaiten saadessaan jonkin työn tehtäväkseen ja sitä oli *”joutunut tekemään oikeesti”* (V5).

Poimin ja jaottelin useimmiten toistuvat vastaukset kolmeksi oppimisen alueeksi. Näitä ovat työtaidot, vuorovaikutus- ja sosiaaliset taidot sekä elämänhallintataidot.

6.3.1 Työtaidot

Lähes kaikki haastateltavat mainitsivat oppineensa työpajalla erilaisia työtaitoja ja menetelmiä. Etenkin miespuolisten vastauksissa käytännön työn tekemiseen liittyvät asiat korostuivat selkeästi. Opitut taidot kuuluivat työpajoilla käytettävien koneiden, laitteiden ja ohjelmien hallintaan sekä erilaisten materiaalien työstämiseen ja käden-taitoihin. Yksi haastateltava tiivistä oppineensa kaikki vaiheet suunnittelusta valmiiseen työhön saakka. Uutta opittavaa oli vaikea keksiä, koska kokemuksena oli kaiken olevan alusta loppuun asti opittu. Oppimista ei ehkä osattu nähdä niinkään prosessina, vaan haastateltava halusi erottaa oppimisen ja kehittymisen toisistaan.

”Kehittymistä on aina. Siihen on varaa aina, mutta ei se oo enää uuden oppimista silloin jos sä osaat jo homman.” (V4)

Erään haastateltavan mukaan opitut asiat olivat lähinnä pieniä ja yksityiskohtaisia asioita, joita ei osannut sen erityisemmin luetella. Haastateltava oli oppinut sellaisia asioita, jotka oli luullut osanneensa jo koulun kautta. Toisaalta haastateltavasta tuntui vaikealta sanoa, mikä oppiminen oli nimenomaan pajalta tullutta ja mikä jostain muualta. Työtaitojen ja -tekniikoiden oppiminen tuli esiin usean nuoren oppimistavoitteissa ja näin ollen tämä tavoite oli onnistuttu pajajakson aikana monelta osin saavuttamaan.

6.3.2 Vuorovaikutus- ja sosiaaliset taidot

Sosiaalisuus voi merkitä eri henkilöille hyvinkin eri asioita. Havaitsin tämän myös haastattelujen aikana, koska suurin osa nuorista nosti sosiaalisuuden ja sosiaalistumisen yhdeksi oppimisalueeksi. Useimmiten puheissa sosiaalisuudella tarkoitetaan sosiaalisia taitoja eli kykyä toimia erilaisissa yhteisöissä rakentavasti ja ratkaista ongelmia kaikkia miellyttäväksi lopputulokseksi. Sosiaalisuus ja sosiaaliset taidot tarkoittavat kuitenkin eri asioita. Sosiaalisuus on synnynnäinen piirre ja sosiaaliset taidot tulevat oppimalla. Sosiaalisuus on pikemminkin seurallisuutta, joka kertoo miten kiinnostunut ihminen on muiden ihmisten seurasta ja minkälaisissa tilanteissa muiden seura asettuu yksinolon edelle. Sosiaalisia taitoja tarvitaan sosiaalisista tilanteista selviytymiseen. (Keltikangas-Järvinen 2010, 17-18.)

Toisin sanoen sosiaalisuus on halua olla ihmisen kanssa, sosiaaliset taidot kykyä olla muiden kanssa. Sosiaalisuus auttaa sosiaalisten taitojen saavuttamista, mutta ei kuitenkaan takaa niiden olemassaoloa tai sinänsä johda sosiaaliin taitoihin. Vastaavasti sosiaalisia taitoja oppiakseen ei tarvita tietynlaisia ominaisuuksia, mutta koska ne eivät ole synnynnäisiä, niitä pitää opetella. (Keltikangas-Järvinen 2010, 17-18.) Yleisesti sosiaaliset taidot voidaan ymmärtää ”sosiaalisesti hyväksyttäväksi opituksi käyttäytymiseksi, joka luo edellytyksiä ihmisen rakentavaan vuorovaikutukseen toisten kanssa.” (Kauppila 2006, 125.)

Suurin osa haastateltavista kuvaili itseään hiljaiseksi tai ujoksi sosiaalisissa tilanteissa. Koen, että useimmat nuoret olivat silti ujoudestaan huolimatta sosiaalisia ja kaipasivat muiden ihmisen seuraan. Työpajatoimintaan osallistuminen oli helpottanut haastateltavia ihmisten kanssa olemista ja ihmisille puhumista. Monet haastateltavista totesivat uskaltavansa puhua muille paremmin ja olla äänessä enemmän. Yhtenä auttavana tekijänä tässä oli ollut kokemukset asiakaspalvelussa toimimisesta ja nuorten keskenään yhteisistä työtehtävistä.

”Oon huomannu ainaki sen, et ku koko ajan uusia ihmisiä tulee ja tällasta, ni sit muuttuu iteki vähän semmoseks sosiaalisemmaks siinä. Et ku mäkin olin ennen sit taas semmonen aika ujo ja tällanen, ni tääl on vähän niinku siit päässy sit eroon, ku täytyy tavata uusia ihmisiä koko ajan, tuol täytyy palvella asiakkaita. Ni siin sit tulee, et pystyy puhumaan ihmisille paremmin ja tällasta.” (V3)

Yksi haastateltavista luonnehti oppineensa ottamaan kontaktia muihin nuoriin niin työpäivän aikana kuin sen jälkeenkin. Eräs haastateltava kuvaili tulleen pajalla niin sanotuksi kaikkien kaveriksi ja kokenut ihmisten kanssa työskentelyn aikaisempaa helpompana. Isossakaan ryhmässä toimiminen ei tuntunut pajajakson myötä kovin vaikealta. Muiden ihmisten huomioon ottaminen omassa toiminnassaan oli yhden haastateltavan mielestä lisääntynyt. Pajajakso oli myös opettanut arvostamaan muita ihmisiä enemmän.

6.3.3 Elämänhallintataidot

Kolmantena selkeänä oppimisen alueena korostuivat elämän- ja arjenhallintaan liittyvät taidot. Elämänhallinnalla tarkoitetaan ihmisen uskoa siihen, että hänellä on mahdollisuus vaikuttaa asioihin ja muuttaa olosuhteita itselleen otollisimmiksi. Hän voi omalla toiminnallaan muuttaa niitä ulkoisia tai sisäisiä olosuhteita, jotka hän kokee liian rasittavaksi tai voimavaransa ylittäviksi. Elämänhallinta on ihmisen kykyä elää elämäänsä siten, ettei se ole pelkkää ongelmien selvittämistä eivätkä hänen omat ratkaisunsa johda vaikeudesta toiseen. Elämänhallinta ei niinkään ole jatkuvaa menestymistä, vaan sisäistä tasapainoa. Se voi tarkoittaa myös sisäistä autonomiaa, oman itsensä, tunnetilojensa ja niiden seurausten ohjaamista. Elämänhallinta on mää-

rätietoisuutta, tavoitteellisuutta, vastuuntuntoisuutta, itsekontrollia ja tasapainoisuutta. (Keltikangas-Järvinen 2008, 256, 275.)

Itsensä tunteminen luo pohjan elämänhallinnalle. Itsetuntemus auttaa löytämään niitä asioita, jotka ovat tärkeitä, mistä saa hyvää oloa, mitä pitää kontrolloida ja mitä välttää. Vahva identiteetti ja elämänhallinta liittyvät pitkälti toisiinsa. Vahva identiteetti auttaa kestämaan muutoksia, vaikeuksia ja paineita. Ihminen tuntee pystyvänsä toteuttamaan itseään eläen tasapainossa omien valintojensa ja arvojensa kanssa. (Keltikangas-Järvinen 2008, 276-278.)

Haastateltaville työpajajakso oli opettanut ylläpitämään päivärytmiä, mikä oli ollut monen nuoren tavoitteenakin. ”Normaalissa” päivärytmissä eläminen helpottui luonnollisesti työaikoja noudattamalla. Toisaalta pajajakson jälkeen esimerkiksi työttömäksi jäämisen uskottiin vaikuttavan päivärytmiin melko nopealla tahdilla negatiivisesti ja päivärytmin näin ollen päätyvän samanlaiseksi, mitä se oli ollut ennen pajajaksolle tuloa.

Yksi haastateltavista mainitsi aikuistuneensa työpajajakson aikana huomattavasti. Pohdittavaksi jääkin, ovatko aikuistumiseen liittyvät muutokset varsinaista oppimisesta. Ikonen (2000, 14) näkee, että ihmisen luonnollisen kehityksen tuomat muutokset eivät johdu oppimisesta, vaikka ne merkittävästi vaikuttavatkin käyttäytymiseen. Joka tapauksessa pajajakso oli monella tavalla kypsytännyt kaikkien nuorten ajattelumaailmaa ja asenteita lyhyelläkin aikavälillä. Yksi haastateltava kertoi oppineensa tarkastelemaan elämäänsä vakavammin. Pajalla olo oli herättänyt ymmärrystä siitä, että elämässä *”jotain pitää saada aikaan”* (V4). Eräs haastateltava kuvaili oppineensa viemään asioita loppuun asti eikä enää kovin herkästi luovuttanut kesken kaiken. Tätä voisi kuvastaa myös, että haastateltava oli oppinut kontrolloimaan itseään paremmin ja kyennyt kehittämään pitkäjänteisyyttä luonteessaan. Haastateltava kertoi muuttuneensa tämän myötä myös rauhallisemmaksi. Työpajalla työskentely oli selkeästi auttanut keskittymiskyvynkin paranemiseen. Yhtenä päätelmänä voidaankin esittää, että vastuunottaminen työtehtävistä, kyky toimia myönteisesti sosiaalisissa tilanteissa ja lisääntynyt itsetuntemus kuvastivat kehittymistä ihmisenä olemisesta.

Yksi haastateltava havainnollisti olleensa pajalle tulon jälkeen vähemmän hermostunut ja ahdistunut, vaikka toisaalta pohti johtuiko se vain elämäntilanteen muutoksesta ylimääräisten paineiden puuttuessa. Pajalle oli mielekästä lähteä aamuisin, työpäivät olivat lyhyitä eikä pajalla työskentelyä koettu samanlaisena puurtamisena, mitä koulussa opiskeleminen oli ollut. Haastateltava luonnehti tilannetta siten, että oli enemmänkin oppinut pois huonommasta. Oppiakseen uusia asioita ja tapoja, ihmisen on kyettävä muuttamaan aikaisempia käsityksiään ja rutiineitaan (Helsingin Diakoniaopiston www-sivut 2015). Mielekäs tekeminen ja omaan tahtiin työskentely motivoivat oppimaan ja auttoivat suhtautumaan omiin mahdollisuuksiin myönteisemmin.

Eräälle haastateltavalle oman pajan työtehtävät olivat ennestään tuttuja ja se helpotti keskittymistä muiden asioiden kehittämiseen. Toinen haastateltava näki oman pajan työt samantapaisina ja oli pajajakson aikana oppinut ”*vähän niinku kaiken mitä sieltä on opittavaa ki jo*” (V3). Tämä voi kertoa kyllästymisestä tai leipääntymisestä työtehtäviin ajan mittaan. Toisaalta se voi kuvastaa sitä, ettei haastateltava osannut hakeutua uusiin tehtäviin. Haastateltava halusi kuitenkin kehittyä jo oppimisessaan taidoissa ja ymmärsi, että se vaatisi myös uusien asioiden kokeilemistä.

6.4 Työpajayhteisön ja -ympäristön merkitys oppimisessa

Työpajayhteisön ja työpajaympäristön merkityksiä oppimisessa lähestyttiin tarkastelemalla ilmapiiriä, valmentajien ja muiden nuorten vaikutusta oppimiseen, opittujen asioiden käsittelemistä sekä fyysisten tilojen ja sääntöjen vaikutusta oppimiseen.

Työpajojen ilmapiiriä kuvailtiin kaiken kaikkiaan hyväksi. Ilmapiiri nähtiin rentona ja leppoisana, jossa oli hauskaa ja mahdollisuus vitsailla valmentajien sekä muiden nuorten kanssa. Hyvä ilmapiiri muodostui mukavista ja sopivista ihmisistä. Yksi haastateltava huomasi ilmapiirin alun jälkeen tasaantuneen, kun kaikki olivat tutustuneet ja tulivat toimeen keskenään. Nuorten oli helppo ottaa uusia pajalaisia vastaan pajalle ja sitä edesauttoi kaikkien tuleminen keskenään toimeen. Toinen haastateltava piti oman pajan ilmapiiriä nuorten kesken hyvänä. Valmentajilla saattoi toistensa suhteen olla erilaisia näkemyksiä toimintatavoista, mutta sen ei nähty selkeästi vaikuttavan ilmapiiriin. Yksi haastateltavista näki uusiin ihmisiin tutustumisen helppona

ja nopeana. Siihen auttoi samanlaisten töiden tekeminen, joista pystyi puhumaan ja sen jälkeen kynnys keskustella muistakin asioista madaltui.

Kysyttäessä miten valmentajat olivat vaikuttaneet oppimiseen, vastaukset olivat kaikkien haastateltavien osalta pääosin positiivisia. Valmentajilta sai neuvoa siihen, miten joku asia tehtiin tai jos jonkun asian pystyi tekemään helpommin. Heiltä oli helppo ottaa ja saada vinkkejä, heitä oli helppoa lähestyä ja yksi haastateltava piti valmentajia samantyyolisinä kuin mitä itse oli. Valmentajat nähtiin toimivan opettajan roolissa, mitä nuoret tuntuivat arvostavan. Eräs nuorista kuvaili valmentajien huomauttavan virheistä ja antavansa neuvoja tarvittaessa sekä kaikin tavoin.

”No ihan niinku positiivisesti mä sanoisin, et he nyt kumminki periaattees siin toimii opettajan roolis. Varsinkin tuol (pajalla) ny ku mä olen vähän niinku kokemattomin näitten asioitten kans, ni se, et he nyt on periaattees, jotka sit mulle opettaa siel.” (V3)

”No tottakai ne huomauttaa virheistä ja neuvoo tarvittaes ja no, kaikkensa ne on tehny, et on oppinu.” (V4)

Valmentajat tukivat oppimista olemalla rauhallisia sekä antamalla nuorille enemmän vapautta tehdä sitä mitä haluavat. Liiallinen vapaus nähtiin kuitenkin huonona juuri virheiden tekemisen kannalta. Kun kysymys muotoiltiin negaatioksi eli miten valmentaja ei tukisi oppimista, eräs haastateltava mainitsi, jos valmentajat eivät antaisi lainkaan positiivista palautetta. Tällaista ei kuitenkaan ollut tapahtunut, vaan myönteistäkin palautetta annettiin.

Yksi haastateltava totesi valmentajilla olevan paljon ideoita. Niihin oli helpompi tarttua ja omien ideoiden miettiminen saattoi jäädä vähäiseksi. Toisaalta asia nähtiin myös hyvänä, mikäli ei jaksettaisi pohtia suunnitteluvaihetta tai päästäisi töissä edes alkuun. Lisäksi haastateltava kaipasi niin sanottuja ylimääräisiä töitä tilanteissa, joissa ei ollut tekemistä tai kun ei tiennyt miten joku asia tehdään ja piti sen vuoksi odottaa. Odottamisesta saattoi päätellä, että se aiheutti kärsimättömyyttä ja tarvetta tehdä jotakin. Toisaalta se saattoi kertoa nuoren olevan yksinkertaisesti hyvin motivoitunut tekemään ja oppimaan.

Muiden nuorten vaikutusta oppimiseen nähtiin yhtä lailla lähes poikkeuksetta hyvänä. Kokeneemmilta sai työtehtäviin apua, jos itse ei osannut. Muilta sai myös kannustusta huonoina hetkinä. Kolme haastateltavista mainitsi auttavansa tarvittaessa myös muita omien töiden ohella. Kaksi haastateltavaa ei kokenut kaipaavansa enempää tukea muilta, ja syyksi toinen sanoi olevansa pajalla lähinnä itseään varten. Pajalla tehtiin tavallisesti yksilöllisiä töitä, joiden kaikki vaiheet tehtiin itse. Tämänkään vuoksi yksi haastateltavista ei kaivannut erityisemmin ihmiskontakteja ja lähipiiristä löytyi hänen mukaansa riittävästi tukea. Vaikka muiden nuorten läsnäololla ei sinänsä ollut haastateltavan mielestä suurta merkitystä, koki hän kuitenkin ikäeron toisiin nuoriin yhteistyöhön vaikuttavana osatekijänä. Muutaman vuoden nuorempien kanssa samalla aaltopituudella oleminen oli hankalampaa. Yleisesti oppimisen suhteen muiden nuorten koettiin haittaavan oppimista lähinnä tilanteissa, joissa metelöitiin tai muuten häirittiin työskentelyä.

Kysymykseen, keskustelivatko nuoret pajalla oppimistaan asioista, osa haastateltavista vastasi juttelelevansa opituista asioista pajalla tai pajan ulkopuolella. Keskustelua syntyi työn ohella ja erilaisten tilanteiden keskellä niin työvalmentajien kuin muiden nuorten kanssa. Pajan ulkopuolella pajalla opittuja asioita jaettiin niin kavereiden kuin perheenjäsenten kanssa. Kolme haastateltavaa ei keskustellut oppimistaan asioista pajan ulkopuolella, koska sellaisia henkilöitä, joiden kanssa olisi voinut samoista asioista jutella, ei ollut. Kysymys saatettiin ymmärtää suppeasti ja liittää pelkästään konkreettisiin työtehtäviin. Toisaalta kaikilla ei välttämättä ollut ihmisiä, joiden kanssa olisi voinut tai edes halunnut jakaa pajalla oppimaansa. Yksi haastateltava mainitsi, ettei hänellä ollut lähipiirissä henkilöitä, joiden kanssa nimenomaan pajatöistä voisi keskustella järkevästi. Pajalla opittuja asioita käsiteltiin haastattelujen perusteella enimmäkseen oman pään sisällä.

Portfolion tekemisen otin tutkijana ja haastattelijana ehkä turhankin johdattelevasti yhdeksi puheenaiheeksi. Se toisaalta kertoi osaltaan sen, etteivät nuoret nähneet tai ymmärtäneet portfolioa yhtenä tapana käsitellä oppimiaan asioita. Voi myös olla, ettei se vain tullut haastattelussa mieleen. Portfolioon nuori voi esimerkiksi koota pajajaksonsa aikana tekemiään töitä, kuvailla työvaiheita ja -tehtäviä sekä oppimisprosessia ja liittää siihen kuvia. Portfolion työstäminen oli pajoilla vaihtelevaa. Kaksi haastateltavaa oli aloittanut portfolion tekemisen, mutta toisella sen tekeminen oli

jäänyt kesken pajan vaihtumisen myötä. Toisella haastateltavalla portfolio oli tähän saakka valmiina, mitä aikoi jatkaa sitä mukaan kun uusia asioita tuli lisättäväksi. Yksi haastateltava oli tiennyt portfolion tekomahdollisuudesta, mutta aikoi tehdä sen kokonaisuudessaan vasta pajajakson jälkeen. Haastateltavan tarkoituksena oli koota portfolioonsa tehdyt työt kuvineen, työkuvia itsestään, kuvailla työtapoja ja laaja-alaisesti käsitellä tehtyä työtä. Portfoliota haastateltava aikoi hyödyntää hakeutessaan koulutukseen. Yksi haastateltavista ei ollut ajatellut tehdä portfoliota, vaikka näki sen toisaalta olevan hyödyllinen ja *”millä vois sitte ehkä lesaillakin* (kehua itseään) *jolleki työnantajalle tulevaisuudessa”* (V1). Toisaalta hän ei nähnyt erityistä syytä sille, miksi ei halunnut tai miksi haluaisi tehdä portfolion, mikä saattoi myös johtua alkuvaiheessa olevasta pajajaksosta oppimisprosesseineen. Pajakohtaisesti portfolion tekemisessä oli eroavaisuuksia. Portfolion tekeminen oli vapaaehtoista, mutta sitä saatettiin painottaa pajasta riippuen eri tavoin. Yhdellä pajalla oli otettu käytännöksi kirjata jokaisen työpäivän päätteeksi minkälaisia töitä päivän aikana oli tehty.

Työpajojen tilat ja ympäristö koettiin kokonaisuudessaan hyvinä. Työkoneet olivat ammattitasoisia ja hyvien välineiden todettiin vain edesauttavan oppimista. Erilaisten työvälineiden ja -laitteiden nähtiin mahdollistavan uusien asioiden kokeilemista. Pajasta riippuen tilat vaihtelivat väljemmistä ahtaampiin, mutta niiden ei silti koettu merkittävästi vaikuttavan oppimiseen. Pieni määrä ihmisiä pajoilla oli hyvä asia, koska silloin ei tarvinnut esimerkiksi jonottaa jonkin työvälineen käyttöä liian kauan ja apuakin sai sopivasti. Kaksi haastateltavaa toi esille positiivisena asiana myös pajatoiminnan kahvilan, josta sai hyvää ja halpaa syömistä. Tämän nähtiin myönteisesti edesauttavan oppimistakin.

Kysymykseen, oliko työpajan säännöillä ollut vaikutusta oppimiseen, oli lähes kaikkien haastateltavien mielestä vaikea vastata. Sääntöjä pidettiin hyvinä ja tarpeellisina sekä ilmapiirin parantajana. Säännöillä oli yhden haastateltavan kohdalla vaikutusta lähinnä mielialaan, sillä aamut tuntuivat olevan työtehtävien osalta tehottomia. Toisen haastateltava mainitsi säännöillä olevan hyvä vaikutus oppimiseen siten, että jos paikalla ei oltaisi sääntöjen mukaisesti, niin siinä tapauksessa tuskin mitään opittaisikaan. Eräs haastateltava totesi työaikojen vaikuttavan oppimiseen kielteisesti lähinnä silloin, kun jokin työ jäi päivän päättyessä kesken ja olisi halunnut saada sen saman

päivän aikana valmiiksi. Työpäivän pituus oli kuitenkin kaikkien mielestä sopiva, vaikka pidempiinkin päiviin oltiin totuttu esimerkiksi koulussa. Pajalla pidemmät päivät ja iltaisinkin työskentely totuttaisivat erilaisiin työaikoihin.

6.5 Nuorten ajatuksia oppimisen merkityksestä työpajajakson jälkeen

Haastateltavista kolmella pajajakso oli päättymässä pian haastatteluajankohdan jälkeen. Heidän tulevaisuuden suunnitelmat olivat luonnollisesti selkeämpiä kuin kahdella muulla, joilla jakso oli vasta aluillaan. Paja oli ollut kaikille mukava kokemus, joka oli antanut elämälle enemmän sisältöä. Jakson loppuminen oli herättänyt kysymyksiä tulevasta, mutta pajalta lähdettiin kuitenkin luottavaisin mielin. Nuoret uskoivat saavansa työ- tai opiskelupaikan ja pääsevänsä elämässään eteenpäin. Yksi haastateltava oli tyytyväinen päästessään etsimään töitä avoimilta työmarkkinoilta. Pajalta haettu hyöty oli saavutettu, ja havaittavissa oli ehkä jo kyllästymisen merkkejäkin.

”No et kiva kokemus oli ja voin suositella tosi monelle, mut luojan kiitos (naurahtaa) mä pääsen ettimään jotain oikeet työtä et kyl täst on ollu mul tosi paljon hyötyä, mut kyl mä haluan kans niinku siirtyä eteenpäin jo.” (V2)

Nuorten suunnitelmissa oli pajajakson jälkeen hakeutua opiskelemaan tai jos tämä ei onnistuisi, hakea töitä. Yhdellä haastateltavalla oli toiveena saada työkokemuksen kautta työpaikka itselleen. Kahdella vähemmän aikaa pajalla olleilla nuorilla suunnitelmat olivat vaikeammin hahmotettavissa ja ehkä turhankin aikaisia sanoa. He halusivat keskittyä lähinnä pajatoimintaan ja saada muut asiat kuntoon, ennen kuin voisivat miettiä opiskelu- tai työvaihtoehtoja. Omaan alaan liittyvät koulutukset ja työt kuitenkin kiinnostivat heitä, mutta niiden pohtiminen ei ollut ajankohtaista tai haaveiden toteuttaminen tuntui muuten sillä hetkellä mahdottomalta. Yksi haastateltava halusi löytää oman tavan tehdä asioita ja oppia sen ohella.

Opinnäytetyöni tutkimustulokset osoittavat, että työpajoilla opitaan monenlaisia tarpeellisia taitoja. Niiden hyöty olisi hyvä nähdä myös nuorten tulevaisuutta tarkasteltaessa. Selvitin minkälaisia ajatuksia haastatteluun osallistuvilla nuorilla oli pajalla oppimisen merkityksestä työpajajakson jälkeen.

Oppimisen merkitys nähtiin erityisesti työhön ja opiskeluun liittyvissä asioissa, mutta myös jonkin verran vapaa-aikaan yhdistettynä. Opituista asioista koettiin olevan hyötyä saman alan koulutukseen hakemisessa sekä opintojen mahdollisessa hyväksiluvussa. Nuoret pystyisivät omasta mielestään hyödyntämään oppimaansa työpaikoissa, joissa työtehtävät täsmäisivät pitkälti oman pajan työtehtävien kanssa. Opittujen taitojen merkitys saatettiin ymmärtää rajallisesti, koska taitojen etua ei välttämättä nähty muilla aloilla. Oppiminen merkitsi kuitenkin tulevaisuutta katsellen *”mahdollisesti jossain kohtaa jotain, millä pystyy elättää itteään”* (V1). Yksi haastateltava totesi voivansa käyttää oppimaansa hyväksi niinkin, että näyttäisi pajajakson jälkeen eri tahoille todistuksen pajalla tekemästään työstä.

Yksi tärkeimmistä havainnoista oli pajatyöskentelyn antama tuki aikaisemmin opituille asioille. Pajalla oppiminen merkitsi varsinkin yhdelle haastateltavalle jo aiemmin karttuneiden taitojen ylläpitämistä. Pajatyöskentely voidaan siis nähdä edesauttavana ympäristönä myös jo ennestään opituille taidoille sekä olla nuorille tuki, jolla heidän taitojaan pystytään kehittämään eteenpäin.

”No mitä nää pajalla opitut asiat merkitsee sulle?” (Haastattelija)
”No, kait sen verran, et se edesauttaa mun sitä opiskeltua alaa, taitojani, et... Joo, emmä tohon muuta osaa sanoo.” (V5)

Sosiaalisten taitojen kehittyminen merkitsi monelle esimerkiksi sitä, että se oli rohkaissut sosiaaliin tilanteisiin. Työhaastattelut, uusiin ihmisiin tutustuminen ja aloitteen tekeminen onnistuivat aikaisempaa paremmin. Sosiaalisilla taidoilla oli olennaisesti merkitystä myös yleisesti työelämän kannalta. Opituilla asioilla oli vaikutusta myös olemassa oleviin ihmissuhteisiin. Lisääntynyt muiden ihmisten arvostaminen oli parantanut ja lähentänyt läheisiä ihmissuhteita.

Yhdelle haastateltavalle uskallus olla enemmän vuorovaikutuksessa muiden kanssa merkitsi paljon. Tämä tuntui hyvin tärkeältä, koska kaverisuhteiden luominen oli ylipäänsä vaikeaa. Haastateltava toivoi sosiaalisten taitojen olevan edelleen paremmat, mutta ne eivät vaikuttaneet siirtyvän helposti toiseen ympäristöön. Tutuksi tulneiden ihmisten kanssa keskustelu ja kanssakäyminen sujuivat, mutta uudessa ympäristössä

taidot tuntuivat menevän alkupisteeseen. Taidot olivat kuitenkin alkaneet hiljalleen kehittyä muissakin ympäristöissä.

”Mä oon yrittäny kauan, et ei ne (sosiaaliset taidot) ois niinku yhen paikan sisäl, niinku mä oon koulussaki simmone sosiaalisempi. Sillai et mä, yrittäis sitä tuoda muualleki, et nyt pikkuhiljaa alkaa tulla.” (V5)

Moni haastateltava aikoi hyödyntää opittuja taitoja myös kotona ja vapaa-ajalla. Pajan erilaiset työtehtävät rohkaisivat kokeilemaan uusia asioita esimerkiksi ruoanlaitossa. Oppiminen auttoi löytämään uusia harrastuksia ja kiinnostuksen kohteita sekä innosti ottamaan tarkemmin selvää pajalla opituista asioista. Pajan työtehtävät kehittivät monenlaisia kädentaitoja. Esimerkiksi yhden haastateltavan kohdalla tämä tarkoitti yksinkertaisesti sitä, että osaa tehdä asioita aiempaa paremmin. Oppiminen oli myös laajentanut haastateltavan tapaa tehdä töitä. Esimerkkinä mainintana tuli tuotteiden etevämpi valmistaminen erilaisista materiaaleista. Mitään negatiivista monipuolisten taitojen oppimisesta ei nähty olevan, vaan päinvastoin esimerkiksi kädentaidot koettiin joka tapauksessa tarpeellisiksi.

”On siit aina hyötyy, et osaa tehä asioit käsillä.” (V1)

Käsillä tekeminen voi mahdollisesti merkitä nuorelle myös toimintaa, jossa voi keskittyä omiin ajatuksiinsa, itseensä ja olla rauhassa muilta ihmisiltä. Näkemys itsestä ja ympäröivästä maailmasta selkeytyy, kun käsityö on osana laajempaa tuotantoa ja sillä on siten jokin suurempi merkitys. (Gardemeister & Miikki 2011, 23.)

Lisäksi oppimisella oli merkitystä nuorten mielialaan, vireystilaan, itseluottamukseen ja muiden luottamiseen. Työpajoilla oppimisesta oli ylipäättään saatu enemmän motivaatiota oppimiseen. Päivärytmin löytyminen oli tuottanut positiivista ja energistä oloa. Työpajalle lähteminen oli innostanut liikkumaan, parantanut fyysistä kuntoa ja työajat sopivat hyvin yhteen vapaa-ajan kanssa. Ennen kaikkea työpajalla oppiminen merkitsi itseluottamuksen lisääntymistä kaikkien haastateltavien kohdalla lyhyenkin ajan mitalla.

”Ehkä toi rohkeus niinku uusiin juttuihin on tullu täällä, et tääl kaikki on ottanu mut niin hyvin, ni sit mä oon saanu itseluottamusta ittelleni siitä, et mä voin olla oma itteni ja ihmiset tykkää must silti.” (V2)

7 YHTEENVETO JA POHDINTA

Opinnäytetyön viimeinen osuus pyrkii kokoamaan koko työn yhteen pohdintoineen ja johtopäätöksineen. Kappaleessa arvioidaan myös opinnäytetyön hyötyä tekijälleen, tutkimuksen luotettavuutta sekä kerrotaan muutamia jatkotutkimusideoita ja kehittämisajatuksia.

Opinnäytetyöni tehtävänä oli kerätä, kuvailla ja tulkita nuorten kokemuksia ja ajatuksia oppimisesta työpajoilla sekä sen merkitystä nuorten elämässä työpajajakson jälkeen. Tarkoituksena oli selvittää nuorten asettamia oppimistavoitteita, saavutettuja oppimisalueita, työpajayhteisön ja -ympäristön merkitystä oppimisessa sekä pajalla oppimisen kokonaisvaltaista merkitystä nuorten tulevaisuudessa.

Työn teoreettinen osuus koottiin perehtymällä oppimisen käsitteeseen, käsittelemällä kokemuksellista oppimista ja työpajapedagogiikkaa sekä selvittämällä oppimisen eri tyylejä ja työpajaa oppimisympäristönä. Teoriaosio sisälsi myös yleisesti työpajatoiminnan taustan, tehtävien ja tavoitteiden avaamista sekä toiminnan näkyvyyden tarkastelua niin lainsäädännössä kuin muissa ohjeistuksissa.

Tutkimusaineisto kerättiin puolistrukturoidun haastattelun avulla, ja se koostui viiden pajatoimintaan osallistuneen nuoren yksilöhaastatteluista. Koska tutkimuskohteena olivat nuorten kokemukset ja ajatukset, oli haastattelemisen luontevin tapa kerätä tietoa. Haastattelu loi mahdollisuuden saada nuorten oma ääni kuuluviin. Nuorilla oli hyvin realistiset käsitykset tulevaisuudestaan ja elämästään eri elämäntilanteista huolimatta. Vaikka emme tunteneet toisiamme, kertoivat he silti hyvin avoimesti kokemuksistaan, mistä olin positiivisesti yllättynyt. Tutkimuksen pieni otos voi monella tavalla tuntua suppealta, mutta sillä voidaan kuitenkin saada paljon merkittävää tietoa. Yksityistä tapausta tutkittaessa tarpeeksi tarkasti saadaan esiin myös se, mikä on merkittävää ja mikä toistuu usein yleisemmällä tasolla (Hirsjärvi ym. 2013, 182). Omien resurssieni puitteissa päädyin toteutuneeseen määrään haastateltavia nuoria.

Yhtenä tutkimukseni tavoitteena oli selvittää nuorten oppimistavoitteita työpajajaksolle. Tavoitteet suuntaavat ja ohjaavat oppimista, joten sen vuoksi se oli tärkeä tee-

ma. Toivottujen asioiden oppimista tuskin tapahtuu, mikäli syytä tai merkitystä oppimiselle ei nähdä. (Mäkinen ym. 2005.) Tutkimustulosten perusteella nuorten asettamat oppimistavoitteet oltiin saavutettu hyvin pajajakson aikana. Se kävi ilmi oppimisalueista, joista löytyi paljon yhtäläisyyksiä oppimistavoitteisiin. Nuorten oppimistavoitteet ja pajalla opitut asiat liittyivät keskeisesti työtaitojen ja työskentelyssä käytettyjen työmenetelmien kartuttamiseen sekä sosiaalisiin taitoihin ja elämänhallintaan kytkeytyviin teemoihin. Pajalta oli ennen kaikkea saatu rohkeutta ja itseluottamusta, mitkä puolestaan mahdollistivat ja tukivat monen muun taidon oppimista.

Työpajayhteisö ja -ympäristön kokonaisuus muodostui valmentajista ja pajatoimintaan osallistuneista nuorista sekä yhteisistä säännöistä ja työtiloista. Työtiloilla tai -välineillä ei ollut olennaista vaikutusta oppimiseen ainakaan negatiivisesti. Säännöt paransivat ilmapiiriä, ilmapiiri koettiin hyväksi ja sen puolestaan auttavan ryhmässä työskentelyä. Valmentajien ja muiden nuorten vaikutus oppimiseen nähtiin myönteisenä. Heiltä sai aina tarvittaessa neuvoja ja vinkkejä työskentelyyn. Nuoret kokivat palautteen saamisen tärkeänä erityisesti oppimisen kannalta. Positiivinen palaute vahvisti nuorten luottamusta itseensä ja tekemiseensä. Rakentava kritiikki opetti esimerkiksi kiinnittämään huomiota huolelliseen työskentelyyn ja virheistä oppimiseen. Tulokset vahvistavat Mäkisen ym. (2005) mainintaa siitä, että vuorovaikutus tekee ajatusprosessista näkyvämpää. Se puolestaan tukee opitun arviointia.

Lisäksi osittainen vapaus työskentelyssä ja toisaalta työelämälähtöiset tehtävät antoivat enemmän vastuuta, mitkä vaikuttivat myös oppimiseen positiivisesti. Lisääntynyt halukkuus vastuunottamiseen kertoo mielestäni siitä, että nuoret olivat sitoutuneita ja samalla aktiivisia sekä valmiita oppimaan.

Hämäläinen ja Palo (2014, 49) toteavat, että tekemällä oppiminen on tiedon ja työtaitojen oppimisen lisäksi osallisuutta ja yhteisössä toimimisen oppimista. Yhteisöllisyys vaikutti ainakin eri pajojen sisällä olevan hyvä, mutta selvittämättömäksi jäi, miten paljon kaikkien pajojen yhteistä toimintaa oli ja miten yhteisöllisyys ja yhteenkuuluvuus siinä kohdassa näkyivät. Aivan kaikki nuoret eivät kokeneet alkuvaiheessa kaipaavansa yhteisöllisyyttä, koska oman elämän tasapainon löytäminen nähtiin sillä hetkellä tärkeämpänä. Uskon kuitenkin, että jokainen omalla tavallaan piti yh-

teisöä tärkeänä ja sen merkitys oli selkeämmin havaittavissa vasta pajajakson edetessä.

Ajatukset oppimisen merkityksestä pajajakson jälkeen kohdistuivat nimenomaisesti koulutukseen ja työelämään. Oppimisesta nähtiin hyötyvän etenkin samoilla aloilla, jotka vastasivat tai liittyivät työpajojen työtehtäviin. Oppiminen merkitsi myös aiemmin kertyneiden taitojen ylläpitämistä ja kehittämistä. Sosiaalisten taitojen kehittymisestä nähtiin olevan etua kaikenlaisissa vastaantulevissa vuorovaikutus- ja sosiaalisissa tilanteissa. Taidot olivat myös vaikuttaneet ihmissuhteisiin myönteisesti.

Työpajalla oppiminen herätti nuorissa kiinnostusta uusiin asioihin, joista he halusivat saada lisätietoa tai joista saattoi syntyä heille uusia harrastuksia. Kaiken kaikkiaan pajalla oppiminen merkitsi itsetuntemuksen lisääntymistä sekä itseluottamuksen karttumista ja tarkoittaen näin ollen myös mielialan kohentumista. Itsetuntemus on tärkeä osa urasuunnitteluakin, mikä mahdollistaa nuorelle omien vahvuuksien ja kehittämiskohteiden löytämisen (Aarnikoivu 2010, 43).

Tutkimustulosten mukaan yhteensä neljällä haastateltavalla viidestä oli kokemus vähintään yhdestä keskeytyneestä koulutuksesta. Näistä kahdella nuorella ei ollut peruskoulun jälkeen suoritettua koulutusta. Tämä kuvastaa jossain määrin sitä, että kouluoppiminen nähtiin vähemmän mielekkääksi ja se näkyi myös vastauksissa. Kaikki haastateltavat nuoret kaipasivat oppimiseen käytännönläheisyyttä ja sitä koulussa oli koettu olevan vähäisästi. Koulusta opiskeluun saatava ohjaus ja tuki oli ollut riittämätöntä tilanteissa, joissa nuoren omat erityistarpeet olisi pitänyt ottaa paremmin huomioon. Vastausten perusteella oppilaitosten opetusrytmi ja opetustapa kaikkiaan eivät liiemmin antaneet joustavuutta nuoren omalle opiskelutahdille ja tyylille oppia. Pajatoiminnassa vuorostaan opittiin eniten tekemällä ja jokaisen yksilölliset tarpeet pyrittiin huomioimaan riittävästi. Omana päätelmänä voisi sanoa, että pajalla nuorilla oli lupa harjoitella, tehdä virheitä ja oppia omaan tahtiin. Pajalla saattoi myös keskittyä aluksi oman arjenhallintaan ja sen jälkeen vasta jatkopolkuihin opiskelun tai työn muodossa. Vastausten perusteella monesta nuoresta tuntui tärkeältä saada pelkästään tehdä jotakin ilman muita häiriötekijöitä, joita esimerkiksi koulussa oli koettu olevan.

Pohjantammin (2007, 12) mukaan nuorten negatiiviset koulutuskokemukset saattavat ajan myötä heijastua samankaltaisina olettamuksina myös työelämän käytännöistä. Mikäli nuoret kokevat myös työelämän kielteisesti, on samojen ajatusten turvin suurempi riski jäädä sen ulkopuolelle. Sen sijaan ennaltaehkäisevällä toiminnalla jo kouluttautumisvaiheessa voisi nuorille luoda joustavampia oppimismahdollisuuksia ja -ympäristöjä, joita työpajaympäristökin edustaa. Onnistumisen kokemukset tuottavat myönteistä suhtautumista oppimiseen ja kouluttautumiseen. Tutkimuksessani ei selvinnyt, miten hyvin nuoret ovat tietoisia erilaisista vaihtoehdoista, esimerkiksi opinnotlistamisesta tai tutkinnon osien suorittamisesta pajalla, ja olisiko sillä siten merkitystä nuorten koulutus- ja työelämäpoluilla.

7.1 Opinnäytetyön hyöty ja merkitys tekijälleen

Pajatoimintaan vuosia sitten osallistuneena lähestyin työpajoja itselleni toisenlaisesta näkökulmasta. Pajatoiminta oli vuosien saatossa muuttunut paljon jo pelkästään tilojen ja työntekijöiden osalta. Koin yhteistyön miellyttävänä, mutta samalla olisin voinut hyödyntää paremmin mahdollisuutta tutustua toimintaan uudelleen nyt siitä ulkopuolisena. Näkemykseni toiminnasta ovat edelleen pitkälti omiin kokemuksiini pohjautuvia ja sitä tietysti lisää tämän tutkimuksen myötä saadut tulokset. Pajatoiminnan tämän hetkiseen arkipäivään ja taustavaikutuksiin olisi näin jälkikäteen ajateltuna ollut ehkä tarpeellista ja mielenkiintoistakin tutustua hieman enemmän, jotta olisin saanut toiminnasta entistäkin kokonaisvaltaisemman kuvan.

Opinnäytetyö mahdollisti kuitenkin oman ammatillisen osaamiseni kartuttamista nuorten kohtaamisen ja vuorovaikutuksen muodossa. Opinnäytetyö myös osaltaan selkeytti ja jäsensi ajatuksia muun muassa siitä, mitä itse tulevaisuudeltani toivon. Tiivis aiheen parissa työskentely kasvatti mielenkiintoa oppimista ja opetusta kohtaan myös ammatillisessa mielessä. Ajankohtaista tietoa tuli työn edetessä koko ajan lisää ja se osaltaan lisäsi kiinnostusta aihetta kohtaan. Erilaisten tietojen sovittaminen työhön sopivaksi olikin sen vuoksi ajoittain haasteellista. Eri lähteistä saatujen tietojen sijoittaminen työhön tai kokonaan pois jättäminen tästä työstä oli oman harkinnan tulos.

Opinnäytetyöprosessi kokonaisuudessaan kehitti omaa organisointikykyä, itseohjautuvuutta ja asioiden aikatauluttamista. Haastavaa oli nimenomaan ennalta arvioida ajankäyttöä ja omia resursseja. Se toisaalta opetti olemaan täydellisyyden tavoittelussa itselleen armollisempi, ja intensiivinen aikataulu toisaalta piti tavoitteiden ja päämäärän saavuttamisen herkemmin mielessä. Yllätyin omasta rohkaistumisesta ja tietynlaisesta voitontahdostakin, jota löytyi kun vain oli riittävästi motivaatiota.

7.2 Tutkimuksen luotettavuus

Tutkimuksessa yleisesti pyritään välttämään virheitä, mutta siitä huolimatta tulosten luotettavuus vaihtelee. Tämän vuoksi luotettavuuden arviointi on jokaisen tutkimuksen kohdalla tarpeellista. Laadullisessa tutkimuksessa keskeistä on pohtia tutkimuksen uskottavuutta ja todenmukaisuutta. Tulokset eivät saisi olla sattumanvaraisia ja käytetyillä menetelmillä on pystyttävä tutkimaan sitä, mitä on tarkoituskin tutkia. Opinnäytetyöni tarkoituksena oli tarkastella nimenomaan nuorten kokemusten kautta heidän oppimistaan työpajoilla. Haastattelun avulla heidän omia henkilökohtaisia ajatuksiaan aiheeseen liittyen saatiin kuuluviin. Täysin samankaltaista tutkimusta on kuitenkin jälkikäteen mahdotonta toteuttaa jo pelkästään työpajaympäristössä nuorten vaihtuvuuden vuoksi. Toisaalta tarpeellista ei niinkään ollut tehdä yleistyksiä nuorten kokemuksista, koska kokemukset ovat yksilöllisiä ja muuttuvia. Täten tulosten toistettavuus ei välttämättä ole mahdollista. Tutkimukseen osallistuvien nuorten kokemukset ovat jokaisen kohdalla ainutlaatuisia ja olennaisempaa tutkimuksen luotettavuuden kannalta oli kuvailla henkilöitä, paikkoja ja tapahtumia. (Jyväskylän yliopiston Koppan [www-sivut](#) 2015; Hirsjärvi ym. 2013, 231-232.) On siis hyvä tiedostaa, että tutkimuksessa saadut vastaukset ovat vain haastatteluihin osallistuneiden nuorten kokemuksia, eivätkä siis välttämättä vastaa kaikkien Salon nuorten työpajatoimintaan osallistuneiden kokemuksia oppimisesta.

Hirsjärven ym. (2013) mukaan laadullisen tutkimuksen luotettavuutta lisää selostus tutkimuksen toteuttamisesta sen kaikissa vaiheissa. Aineiston hankintaan liittyvät olosuhteet, virhetulkinnat ja omat arvioinnit tilanteista kerrotaan selkeästi ja totuudenmukaisesti. Tulosten tulkinta ja johtopäätösten tekeminen aineistosta vaatii niin ikään perusteluja tulkintojen esittämiselle. Tätä todennettiin lisäämällä johtopäätös-

ten selostamiseen suoria otteita haastatteluista. (Hirsjärvi ym. 2013, 232–233.) Mielestäni pyrin tuomaan pääkohdat esiin ja tarkoituksenmukaisesti valitut lainaukset aineistosta tukivat tuloksista tehtäviä päätelmiä.

Tutkimustulosten analysoiminen ja tulkitseminen ovat moniselitteisiä. Omat ajatukset näkyvät väistämättä laadullisessa tutkimuksessa, koska tutkija on itse asettanut työnsä tutkimusongelmat ja myös itse tulkitsee tuloksia (Silfver 2006, 54). Opinnäytetyöni tutkimukseen saattoi herkästi vaikuttaa henkilökohtainen kokemus aiheesta, ja sen vuoksi olikin haasteellista olla riittävän objektiivinen omaa tutkimusta kohtaan. Kuten Silfverin (2006) omassa työssään toteaa, henkilökohtainen kosketus tutkimuskohteeseen saattaa helpottaa haastateltavien ymmärrystä. Ymmärtäminen voi kuitenkin olla vain olettamista eikä välttämättä siis todellisuuteen pohjautuvaa. Ennakkokäsitykset voivat vääristää totuutta ja ainakin omalla kohdallani vielä sekoitua pajatoimintaan osallistuneena omiin kokemuksiini samoista asioista.

Tutkimuksen luotettavuutta pohdittaessa toinen huomionarvoinen seikka on koko opinnäytetyöprosessin aikatauluttaminen. Aiheen vaihtuessa lopulta nykyiseen, asetin itselleni todella tiiviin aikataulun ja sillä saattoi olla osaltaan vaikutusta esimerkiksi tutkimustulosten tulkinnessa. Vaikka mielestäni pyrin nostamaan tärkeimmät asiat aineistosta esiin, voi silti olla, että jotain jäi huomaamatta. Toisaalta koko prosessin sisäistäminen vaati yksinkertaisesti aikaa sekä tarvetta antaa työn ja siihen liittyvien ajatusten välillä hautua. Siihen en ehkä ajallisesti osannut varautua riittävästi.

Lisäksi huomiota ansaitsee havainto siitä, ettei tutkimustuloksissa noussut selkeästi juuri mitään merkittävästi negatiivista kritiikkiä pajatoimintaa kohtaan. Pajatoimintaan ja oppimisprosessiin oltiin yleisesti tyytyväisiä. Se voi myös tarkoittaa sitä, että haastateltavat toivat esiin vain oletusarvoisesti hyväksyttävinä pidettäviä asioita tai sitä, mitä he olettivat minun tutkijana haluavan kuulla. Kuten Hirsjärvi & Hurme (2008, 35) toteavat, haastattelu tutkimusmenetelmänä saattaa sisältää monia virhetehtäviä. Virheet voivat johtua niin haastattelijasta kuin haastateltavasta. Haastateltavan taipumus antaa sosiaalisesti suotavia vastauksia voi heikentää haastattelun ja näin ollen tutkimuksen luotettavuutta. Toisaalta oma vähäinen kokemus tämän tyyppisistä haastattelutilanteista tai ylipäättään tutkimuksen tekemisestä toivat yhtälailla haastetta työn uskottavuudelle.

7.3 Jatkotutkimusaiheita ja kehittämisajatuksia

Ihminen oppii kaikkialla kaiken aikaa. Oppimista ei voida rajata kouluun ja opetukseen. Oppiminen ei myöskään ole vain tietojen ja taitojen oppimista, vaan näiden opittujen asioiden, tietojen ja taitojen hyödyntämistä eteen tulevissa ongelmatilanteissa. (Karhuvirta 2012, 189.) Tämä oli yhtenä ajatuksena, kun oppimista lähestyttiin tässä työssä muodollisen kouluverkoston ulkopuolella. Työpajan vaikutus nuoren elämässä tiedetään jo hyvin, ja toiminta tulisi nähdä nuoren tulevaisuuden suunnittelun mahdollistamisen lisäksi myös tietynlaisena tukijana pajajakson jälkeen. Sen vuoksi oli tärkeää selvittää, minkälaisia merkityksiä nuoret antavat pajalla oppimiselle ja mitä hyötyä oppimisesta on pajajakson jälkeen.

Kallio (2014) toteaa, etteivät ihmiset tarvitse lisää tietoa, vaan taitoa käyttää sitä. Tiedon keräämistä tärkeämpää olisi säilyttää tietämättömyyden taito. Toisin sanoen se tarkoittaa uskallusta etsiä ja pohtia uteliaasti sekä rohkeutta epäonnistua, olla huono ja harjoitella. Taidot eivät synny hetkessä, vaan niiden kehittyminen vaatii aikaa. Miten se toimii työelämän odotusten kannalta? Työpajojen ja työelämän yhteistyössä korostuvat työssä oppiminen ja työelämän tarpeisiin vastaaminen. Muutokset työelämässä vaikuttavat työntekijöihin suuntautuviin odotuksiin. Työntekijöiltä toivotaan yhä enemmän monipuolisuutta, joustavuutta, muuntautumiskykyä ja yleensäkin yrittäjähenkistä asennetta työtä kohtaan. Lisäksi työntekijöiltä odotetaan yhteistyötaitoja, innovointikykyä, verkostoitumis- ja medialukutaitoja, työyhteisötaitoja ja hybridiosaamista. Hybridiosaaminen tarkoittaa kykyä yhdistellä aikaisemmin erillään olleita asioita ja osaamista. Tulevaisuudessa moneen työtehtävään odotetaan taitoa hallita ja hyödyntää hyvinkin erilaista tietoa ja osaamista. Riskinottoa ja valmiutta siirtyä yllättäen toisenlaisesta työstä toiseen toivotaan myös yhä useammin työelämässä. (Hämäläinen & Palo, 2014, 15-17; Vanttaja & Järvinen 2006, 28.)

Jatkotutkimusaiheita ajatellen tutkimusongelman voisi asetella siitä näkökulmasta, minkälaista osaamista nuoret kokevat tarvitsevänsä työelämässä ja miten ne asiat ovat liitettävissä pajatoimintaan. Tarkemmin sanoen, miten nuoret näkevät tämän päivän työelämän vaatimukset ja tarpeet sekä millä tavoin työpajat voivat tukea nuorten näkemysten mukaan työelämässä tarvittavien taitojen oppimista ja kehittämistä.

Ammatin taitaminen on harvemmin pelkän muodollisen koulutuksen tulos. Voidaan sanoa, että valmis tutkinto vasta aloittaa oppimisen ja työssä tarvittavat taidot opitaan parhaiten työtä tekemällä. Kaikki haastateltavat nuoret kaipasivat oppimiseen käytännöllisyyttä ja totesivatkin oppivansa parhaiten tekemisen kautta. Työn kautta oppiminen ei silti välttämättä aina ole itsestään selvää. Työyhteisössä, jossa avun ja opastuksen saaminen on vaikeaa, voi työssä oppimisen mahdollisuudet heikentyä. Aron (2006, 204) tutkimuksen mukaan työssäoppiminen voi olla sekä opastamista työtovereiden toimesta että työntekijä itse reflektoiden opettelee uusia asioita työn lomassa. Työpajoilla apua ja opastusta saatiin niin valmentajilta kuin muilta nuorilta ja sitä oltiin myös itse valmiita antamaan oman osaamisen puitteissa.

Olisi myös ollut mielenkiintoista lähestyä oppimisaihetta syventymällä tarkemmin opittujen asioiden tietoiseen käsittelemiseen pajoilla. Portfoliotyöskentely ei käsitteäkseni ollut pajoilla yhtenäistä. Tällä hetkellä nuoret tekevät tai ovat tekemättä portfolioa, mutta sen tärkeyttä kuitenkin pohdittiin tämän tutkimuksen yhteydessä. Siitä ajateltiin olevan hyötyä todennäköisimmin työ- tai opiskelupaikkaa hakiessa. Voisiko omaa kehittymistä pohtia esimerkiksi oppimispäiväkirjan muodossa? Kirjoittaminen ei välttämättä ole kaikille luontevaa, mutta apukysymysten avulla nuori voisi helpommin pohtia omaa oppimistaan. Toimivuuden kannalta jokapäiväinen käytäntö pitäisi homman paremmin kasassa. Yhdellä pajalla näin jostain näkökulmasta tehtiinkin. Näistä muistiinpanoista olisi apua omannäköisen portfolion kokoaamisessa ja oman osaamisen hahmottamisessa. Nuoren oman osaamisen arviointi ja todentaminen kun ovat monellakin tavalla merkityksellisiä nuoren jatkopoluilla.

Koska oppiminen on hyvä mieltää elinikäiseksi prosessiksi, muutokset tiedoissa, taidoissa, toiminnassa ja ajatusmaailmassa jatkuvat läpi koko elämän. Mikä siis erottaa oppimisen kokemuksistamme? Tutkimuksesta käy ilmi paljon sellaisia asioita, joita todennäköisesti olisi saatu lähestymällä pelkästään nuorten kokemuksia pajatoiminnasta. Oppiminen on nimenomaan muutosta, ja nuorikin todennäköisimmin huomaa pajatoiminnan aikana muuttuneensa aina johonkin suuntaan.

Loppujen lopuksi, kuten Ahonen-Walkerin (2015) toteaa, työpajatoiminnan tehtävänä on tukea ja valmentaa nuoria erilaisissa elämän siirtymävaiheissa. Aiempien tutkimusten ja oman tutkimukseni perusteella voidaan näin ollen myös osoittaa, että

nuoren sosiaaliset taidot ja arjenhallinta kohentuvat työpajalla työskentelyn myötä. Työpajoilla opitaan myös eri ammateissa tarvittavia taitoja. Monenlaisten taitojen oppiminen saa aikaan tärkeitä työelämätaitoja ylipäänsä. Työpajatoiminta onkin hyödyksi nuorelle monella tavalla.

Salon kaupungin nuorisopalvelut saavat tämän tutkimuksen myötä toivottavasti selkeää tietoa, jota he voivat soveltaa oman toiminnan suunnittelussa, kehittämisessä sekä niiden toteuttamisessa. Tutkimus kertoo osaltaan myös paikallisten nuorten elinympäristöstä tässä hetkessä. Niiden lisäksi tutkimus voinee toimia nuorisopalvelujen ja työpajatoiminnan arvioinnin peilinä ja antanee apua erilaisten työkalujen sekä -menetelmien kehittämiseen.

LÄHTEET

Aarnikoivu, H. 2010. Työelämätaidot – menesty ja voi hyvin. Helsinki: WSOY.

Ahonen-Walker, Mari. ”Tekemällä oppii – työpajoilla hankittu osaaminen pitää tunnustaa”. Takuulla nuorista! -blogi. 30.3.2015. Viitattu 1.4.2015.
http://www.nuorisotakuu.fi/nuorisotakuu/tietoa_takuusta/ajankohtaista/takuulla_nuorista!_-blogi/tekemalla_oppii_tyopajoilla_hankittu_osaaminen_pitaa_tunnustaa.117802.blog

Alhanen, K. 2013. John Deweyn kokemusfilosofia. Helsinki: Gaudeamus.

Aro, M. 2006. Työsuhteiden epävakautuminen ja työssäoppimisen edellytykset. Teoksessa J. Mäkinen, E. Olkinuora, R. Rinne & A. Suikkanen (toim.) Elinkautisesta työstä elinikäiseen oppimiseen. Jyväskylä: PS-kustannus, 203-220.

Asplund, R. & Vanhala, P. 2013. Heikosti koulutettujen nuorten polut työelämään. Työpoliittinen Aikakauskirja 1/2013, 5-17. Viitattu 19.2.2015.
<https://www.tem.fi/files/36070/asplundvanhala.pdf>

Dunderfelt, T. 2011. Elämänkaaripsykologia. 14. uud. p. Helsinki: WSOY.

Gardemeister, A-K. & Miikki, P. 2011. Työpajan merkitys oppimisessa -” Olen saanut itsevarmuutta, onnistumisen tunteita ja uskon itseeni”. Opettajankoulutuksen kehittämishanke. Tampereen ammattikorkeakoulu. Viitattu 19.2.2015.
<http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201105127586>

Helsingin Diakoniaopiston www-sivut 2015. Viitattu 24.4.2015. <https://www.hdo.fi/>

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2008. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2013. Tutki ja kirjoita. 15.-17. uud. p. Helsinki: Tammi.

Hoikkala, T. & Sell, A. (toim.) 2007. Nuorisotyötä on tehtävä. Menetelmien perustat, rajat ja mahdollisuudet. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto. Nuorisotutkimusseuran julkaisuja 76.

Hämäläinen, T. & Palo, S. 2014. Työpajapedagogiikka - Valmennuksen pedagogisia lähtökohtia työpajalla. Helsinki: Valtakunnallinen työpajayhdistys ry. Viitattu 18.12.2014. http://tpy-fi-bin.directo.fi/@Bin/dd19e75875405f4099ec893a6cb87b02/1418904543/application/pdf/411179/Tyopajapedagogiikka_PDF.pdf

Ikonen, O. 2000. Oppimisvalmiudet ja opetus. Jyväskylä: PS-kustannus.

Itä-Suomen yliopiston www-sivut. Viitattu 9.1.2015. <http://www.uef.fi/fi/home>

Jyväskylän yliopiston Koppan www-sivut. Viitattu 3.1.2015. <https://koppa.jyu.fi/>

Järvilehto, L. 2014. Hauskan oppimisen vallankumous. Jyväskylä: PS-kustannus.

Kallio, Maaret. ”Vuosisadan vinkki parempaan elämään”. Lujasti lempeä. 29.10.2014. Viitattu 28.4.2015.
<http://www.hs.fi/blogi/lujastilempea/a1305892096747>

Karhuvirta, T. 2012. Koulun kerhotoiminta – formaalin ja nonformaalin kasvatuksen rajapinnassa. Teoksessa K. Komonen, L. Suurpää & M. Söderlund (toim.) 2012. Kehittyvä nuorisotyö. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto. Nuorisotutkimusseuran julkaisuja 128, 179-191.

Kauppila, R.A. 2004. Opi ja opeta tehokkaasti - psyykkinen valmennus oppimisen tukena. Jyväskylä: PS-kustannus.

Kauppila R.A. 2006. Vuorovaikutus- ja sosiaaliset taidot. Vuorovaikutusopas opettajille ja opiskelijoille. Jyväskylä: PS-kustannus.

Kauppila, R. 2007. Ihmisen tapa oppia - johdatus sosiokonstruktiiviseen oppimiskäsitykseen. Jyväskylä: PS-kustannus.

Keltikangas-Järvinen, L. 2008. Temperamentti, stressi ja elämänhallinta. 3. uud. p. Helsinki: WSOY.

Keltikangas-Järvinen, L. 2010. Sosiaalisuus ja sosiaaliset taidot. Helsinki: WSOY.

Komonen, K. 2007. Työpajatoiminta nuorisotyön työmuotona. Teoksessa T. Hoikka & A. Sell. (toim.) 2007. Nuorisotyötä on tehtävä. Menetelmien perustat, rajat ja mahdollisuudet. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto. Nuorisotutkimusseuran julkaisuja 76, 429-445.

Komonen, K., Suurpää, L. & Söderlund, M. (toim.) 2012. Kehittyvä nuorisotyö. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto. Nuorisotutkimusseuran julkaisuja 128.

Korpela, J. 2009. ”Kyllähän täällä tehdään kaikenlaista laidasta laitaan...” : Nuorten työpajatoiminta ja oppiminen työpajoilla työharjoittelijoiden kokemana. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto. Kasvatustieteen laitos. Viitattu 19.2.2015.
<http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe201001271190>

Laki julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta. 2012. L 28.12.2012/916 muutoksineen.

Laki kuntouttavasta työtoiminnasta. 2001. L 2.3.2001/189 muutoksineen.

Leppisaari, I. 2004. Mielekäs oppiminen tänä päivänä – koulutusmateriaali ja keskustelutehtävä verkkomentorkoulutuksen verkkotyöskentelyssä. Centria ammattikorkeakoulu. Viitattu 3.1.2015.
http://www.averko.fi/tiedostot/verkkomentorointi/Mielekas_oppiminen_tana_paivan_a.pdf

Manninen, J., Burman, A., Koivunen, A., Kuittinen, E., Luukannel, S., Passi, S. & Särkkä, H. 2007. Oppimista tukevat ympäristöt. Johdatus oppimisympäristöajatteluun. Opetushallitus.

MAST – maakunnallisen ohjausmallin www-sivut 2014. Viitattu 12.12.2014.
<http://www.mastohjaus.fi/>

Mäkinen, J., Olkinuora, E., Rinne, R. & Suikkanen, A. (toim.) 2006. Elinkautisesta työstä elinikäiseen oppimiseen. Jyväskylä: PS-kustannus.

Mäkinen, P., Nokelainen, P., Raittinen, V., Peräkylä, L. & Ihanainen, M. 2005. Verkko-tutor. Oppaaksi ja tueksi oppimisen ja ohjaamisen poluilla ajasta ja paikasta riippumatta. Tampere: Tampereen täydennyskoulutuskeskus. Viitattu 3.1.2015.
<http://www15.uta.fi/arkisto/verkkotutor/index.htm>

Nevgi, A. & Tirri, K. 2003. Hyvää verkko-opetusta etsimässä. Oppimista edistävät ja estävät tekijät verkko-oppimisympäristöissä – opiskelijoiden kokemukset ja opettajien arviot. Kasvatusalan tutkimuksia – Research in Educational Sciences 15. Helsinki: Suomen Kasvatustieteellinen Seura.

Nivala, E. & Saastamoinen, M. (toim.) 2007. Nuorisokasvatuksen teoria – perusteita ja puheenvuoroja. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto. Nuorisotutkimusseuran julkaisuja 73.

Nuorisolaki. 2006. L 27.1.2006/72 muutoksineen.

Nuorten työpajatoiminnan yleiset perusteet ja suositukset. 2006. Helsinki: Opetusministeriö. Viitattu 7.1.2015.
http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Nuoriso/nuorisotyoen_kohteet_ja_rahoitus/tyoepajat/Liitteet/OPM_paatost_25102006.pdf

Otala, L. 2001. Osaajana opintieillä – opas elinikäisen oppimisen matkalle. Helsinki: WSOY.

Penttinen, P. 2007. Nuorten oppiminen myöhäismodernissa. Teoksessa E. Nivala & M. Saastamoinen (toim.) Nuorisokasvatuksen teoria – perusteita ja puheenvuoroja. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto. Nuorisotutkimusseuran julkaisuja 73, 255-275.

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet. 2004. Opetushallitus. Viitattu 5.2.2015. <http://www.oph.fi/>

Pohjantammi, I. 2007. Ylisukupolvinen työttömyys nuorten työpajoilla. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto. Nuorisotutkimusseuran verkkojulkaisuja 12. Viitattu 5.5.2015. <http://www.nuorisotutkimusseura.fi/julkaisuja/tyopaja.pdf>

Salon kaupungin www-sivut 2014. Viitattu 5.12.2014. <http://www.salo.fi/>

Salon nuorten pajatoiminta. 2015. Pajojen mahdolliset työt. Esite.

Silfver, M. 2006. "Kyllä mä jonkun ammatin haluan, mutta ongelma on vaan se, et mä en tiedä minkä" : Nuorten kokemuksia Salon nuorisotoimen työpajatoiminnasta. AMK-opinnäytetyö. Turun ammattikorkeakoulu.

Silfver, M. 2014. Nuorisotyön suunnittelija, Salon kaupunki. Salo. Henkilökohtainen tiedonanto 17.12.2014.

Siljander, P. 2014. Systemaattinen johdatus kasvatustieteeseen: Peruskäsitteet ja pääsuuntauksset. Tampere: Vastapaino.

Sosiaalihuoltolaki. 2014. L 30.12.2014/1301 muutoksineen.

Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön www-sivut 2014. Viitattu 5.1.2015.
<http://www.stm.fi/etusivu>

Työ- ja elinkeinoministeriön www-sivut 2015. Viitattu 5.1.2015. <https://www.tem.fi/>

Työpajatiedon www-sivut 2015. Viitattu 5.1.2015.
<http://www.tyopajatieto.fi/tyopajatieto>

Työpajatoiminta 2013. Valtakunnallisen työpajakyselyn tulokset. 2014. Helsinki: Valtakunnallinen työpajayhdistys ry. Viitattu 7.1.2015.
http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Nuoriso/nuorisotyoen_kohteet_ja_rahoitus/etsiva_nuorisotyoliitteet/Tyxpajatoiminta_2013_raportti.pdf

Valtakunnallisen työpajayhdistyksen www-sivut 2014. Viitattu 11.12.2014.
<http://www.tpy.fi/>

Vanttaja, M. & Järvinen, T. 2006. Oppiminen ja identiteetti muuttuvassa yhteiskunnassa. Teoksessa J. Mäkinen, E. Olkinuora, R. Rinne & A. Suikkanen (toim.) Elinikäisestä työstä elinikäiseen oppimiseen. Jyväskylä: PS-kustannus, 27-40.

- Opinnäytetyön ja sen tekijän esittely
- Luottamuksellisuus ja yksityisyydensuoja
- Ei ole oikeita tai vääriä vastauksia

HAASTATTELURUNKO

TAUSTATIEDOT

Ikä, koulutus, työkokemus, harrastukset

Mitä teit ennen työpajajaksolle tuloa?

Miten päädyit työpajalle?

Miten kauan olet ollut työpajalla?

Mitä teet/olet tehnyt pajalla? Kuvaile omin sanoin päivääsi pajalla.

OPPIMISTAVOITTEET JA OPPIMINEN TYÖPAJALLA

Mitä oppiminen mielestäsi on? Mitä ajattelet oppimisesta?

Mitä on mielestäsi mielekäs oppiminen? Mitä se ei ole?

Miten opit parhaiten? Millainen oppija olet?

Mikä helpottaa/vaikeuttaa oppimistasi?

Minkälaisia odotuksia tai toiveita sinulla oli, kun aloitit pajalla? Mitä halusit oppia?

Miten nämä toiveet ovat toteutuneet? Miten työpaja on vastannut odotuksiasi?

Minkälaisia asioita olet oppinut työpajajakson aikana?

- Työvalmennuksessa?
- Yksilövalmennuksessa?

Minkälaisissa tilanteissa olet kokenut oppineesi jotain?

Miten opitut asiat näkyvät käytännössä? (Miten opituista asioista on apua?)

Mitä muuta haluaisit vielä oppia pajalla?

Minkälaisissa asioissa haluaisit vielä kehittyä?

YHTEISÖN JA YMPÄRISTÖN MERKITYS OPPIMISESSA

Minkälainen ilmapiiri teillä on pajalla?

Miten valmentajat ovat vaikuttaneet oppimiseesi?

- Miten tukee/ei tue oppimistasi?

Miten muut nuoret ovat vaikuttaneet oppimiseesi?

- Miten tukee/ei tue oppimistasi?

Keskusteletko opituista asioista pajalla tai muualla? Kenen kanssa?

Miten työpajan fyysinen tila ja ympäristö on vaikuttanut oppimiseesi?

- Miten tukee/ei tue oppimistasi?

Minkälaisia sääntöjä teillä on pajalla? Mitä ajattelet niistä?

Onko työpajan säännöillä (esim. työajat) ollut vaikutusta oppimiseesi?

OPPIMISEN MERKITYS TYÖPAJAJAKSON JÄLKEEN

Miten olet muuttunut työpajajakson aikana? Mitä se merkitsee sinulle?

Milloin työpajajaksosi päättyi?

Minkälaisia ajatuksia työpajajakson loppuminen herättää?

Minkälaisia suunnitelmia olet tehnyt, kun työpajajakso päättyi? Mitä haluaisit tehdä?

Mitä pajalla oppimasi asiat merkitsevät sinulle?

Miten voit hyödyntää oppimiasi asioita työpajajakson jälkeen? / Miten haluaisit hyödyntää niitä?

OSALLISTUMINEN OPINNÄYTETYÖTÄ KOSKEVAAN HAASTATTELUUN

Opiskelen sosionomiksi Satakunnan ammattikorkeakoulussa. Teen opinnäytetyötä, jonka tavoitteena on selvittää nuorten oppimista työpajoilla heidän kokemustensa kautta. Tutkimusaineistoa kerään haastattelemalla nuoria, jotka ovat tai ovat olleet työpajajaksolla.

Haastattelut ovat yksilöhaastatteluja ja ne toteutetaan maaliskuussa 2015. Haastateltavat henkilöt esiintyvät opinnäytetyössä nimettömänä ja heidän tunnistamattomuuden ja yksityisyydensuojan pyrin kaikin tavoin säilyttämään. Esitän työssäni esimerkkejä haastatteluaineistosta.

Opinnäytetyö tehdään yhteistyössä Salon kaupungin nuorisopalvelujen kanssa. Tutkimuksen kautta nuorisopalvelut saavat tämän hetken tietoa nuorten oppimisesta ja sen merkityksestä työpajajakson aikana sekä sen jälkeen. Tämä auttaa heitä mm. kehittämään toimintaansa asiakaslähtöisesti. Opinnäytetyö on valmistuttuaan luettavissa Theseus-julkaisuarkistosta (<http://theseus.fi/>) ja jaan sen myös erikseen Salon kaupungin nuorisopalveluille. Työn valmistumistavoite on touko-kesäkuussa 2015.

Tällä dokumentilla pyydän teiltä kirjallisen suostumuksen haastatteluun osallistumisesta sekä haastatteluaineiston käytöstä. Äänitän haastattelut ja hävitän äänitteet, kun opinnäytetyö on valmis. Haastatteluaineistoa käytän ainoastaan opinnäytetyöhöni ja sen käsittely on luottamuksellista.

Haastatteluun osallistuminen on vapaaehtoista ja haastateltava voi halutessaan keskeyttää haastattelun missä kohdassa tahansa.

Päiväys _____

Opinnäytetyön tekijä

Haastateltava

Opinnäytetyön tekijän yhteystiedot:

Päivi Merikukka

Haastateltavan yhteystiedot mahdollisia lisäkysymyksiä varten (ei pakollinen)
